This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Julius E. Olson

UNIONEN

OG

EGEN UDENRIGSMINISTER

AF

MUNCH RÆDER

KRISTIANIA
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO
1893

Digitized by Google

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

Digitized by Google

A
20
632925
60

Under den meer og meer uhyggeligt udartende Strid om Udenrigsministerspørgsmaalet kan det maaske ikke være afveien, om der fremkommer nogle Bemærkninger fra en Normand, som er hjemkommen til Fædrelandet efter et Ophold i Udlandet af flere Decennier, og som igjennem dette Tidsrum har fulgt Udviklingen af de hjemlige Forholde med Interesse, men dog saavidt i Frastand, at de mange smaa Hensyn, som i Almindelighed trænge sig frem, naar man befinder sig lige oppe i Begivenhederne, for ham ikke vare tilstede, medens derhos de, som i hans yngre Dage vare ledende i den politiske Bevægelse, nu ere forsvundne og efterfulgte af andre, ham personlig ubekjendte Mænd. Han tør sige at staa udenfor Partierne.

Heller end saaledes at see Meninger fremsatte af en Landsmand, der har dannet sig disse mellem fremmede Omgivelser og sagtens under

Digitized by Google

Paavirkning af samme, skulde mangen en maaske ønske at faa Rede paa, hvad de Udlændinge, med hvem han er kommen i Berørelse, selv tænke om den stedfindende Strid. Men desangaaende er i Virkeligheden kun lidet at sige værdt at meddele. Det er en her i Landet temmelig udbredt Anskuelse, at man i Udlandet interesserer sig for vore politiske Anliggender, ligesom man overhovedet vel meget glemmer, at vi ere et ganske lidet, paa en Udkant af Europa placeret Folk, som vistnok i den senere Tid er naaet frem til en ret smuk Opblomstring paa visse Omraader, men dog kun indehaver en ganske ringe Stilling ved Siden af saa mange andre Nationer. Man bliver her i denne Henseende paa en Maade misledet ved den Omhyggelighed, hvormed vor Presse optegner og tager til Indtægt Meddelelser, som findes i de tildels umaadelig store udenlandske Blade angaaende vort Land og vore fremtrædende Personligheder; idet man nemlig ikke tænker paa, at det meste deraf bliver betragtet alene som Spalteføde og drukner i Notitsernes Mangfoldighed, saa at det vistnok temmelig sjelden læses med Opmærksomhed af andre end de Norske selv. Overmaade ofte indeholde de da ogsaa Urigtigheder; og det nytter meget lidet at korrigere disse. Man risikerer at finde Redakteurerne utilbøielige til at erkjende Feilene, og man kan være vis paa at, om Rettelsen bliver indført i Bladet, bliver den endnu mindre læst

Digitized by Google

end den oprindelige Opsats.* At vi ere svenske eller ialfald svensk-norske Undersaatter, har indtil den allersidste Tid været en ialmindelighed saa fastsiddende Forestilling, at den endogsaa ikke sjelden er trængt op i officielle Regioner. I de bedste udenlandske Blade og Tidsskrifter fortælles jevnligen, at den svensk-norske Statsforbindelse er en Union af samme Beskaffenhed som den nordamerikanske eller idetmindste som den østerrig-ungarske, idet man i en paafaldende Grad ignorerer, at endog i den sidstnævnte findes høist væsentlige Fællesanliggender som Armee- og Marine-væsen med dertil hørende vidtgribende Organisationer, Finants-,Statsgjælds-,Revisions- og Bankvæsen, hvorfor ogsaa til deres Bestyrelse fælles Administrationer som Krigsministerium og Finantsministerium funktionere, medens Sverige og Norge ikke have noget Saadant. At man har at

* Blandt de Erfaringer, jeg selv har gjort, skal jeg her kun anføre een eneste. Da Keiser Wilhelm første Gang besøgte Norges Vestkyst, fortaltes i mange Blade, at vor Konge havde foræret ham et Træhus til Benyttelse, hvis han kom til Lofoten; og da dette fremkom i «Figaro» i den Form, at Giveren var Kongen af Norge, blev dette bespottet af et høit anseet tysk Blad som et nyt Bevis paa den bekjendte franske Uvidenhed udi Geografien, idet Forfatteren ikke engang vidste, at her var Tale om Kongen af Sverige. Jeg forsøgte forgjæves at overbevise Redakteuren om, at her ikke forelaa nogen Bommert; og han afsluttede Diskussionen med Bemærkning om, at den af «Figaro» benyttede Benævnelse var ialfald aldeles usædvanlig i Tyskland!

Digitized by Google

bistaa hinanden i Krig er en gjensidig Ret og Forpligtelse, men ikke et fælles Anliggende i den Forstand, at derved er fremkaldt nogen Fællesorganisme. Selv i de nordtyske Stæder med den livligste Forbindelse med Norge og Sverige møder man ofte Forundring, naar man fortæller, at intet Fællesparlament existerer. Man kan ikke engang stole paa, at der inden Handelsstanden hersker almindeligt Kjendskab til, at de to Riger have hver sin særskilte Toldtarif; naar man t. Ex. spørges om, hvilken Indførselstold «in Schweden» er paalagt en eller anden Artikel, er det saaledes ifølge havte Erfaringer for ikke at udsætte sig for senere eventuelle Ubehageligheder raadeligt, førend man svarer, at forhøre, hvilket Land der egentlig menes, Sverige eller Norge.

Imod denne bestemte Utilbøielighed til at erkjende Norges rette statsretlige Forholde, hvilken er til Forargelse for saa mangen god Normand, synes der næsten ikke at være andet Raad end at haabe paa Tidens langsomme Arbeide, og denne har vistnok ogsaa virkelig virket endeel, om end meget mindre, end vi kunde ønske. Hvad man har fundet paa — eller kan finde paa — af positive Foranstaltninger for at oplyse om de virkelige Forholde, fører vistnok til intet.

Det er forøvrigt ret mærkeligt, at just de, som fundere meest paa Midler til at sprede Kundskab i Udlandet, slaa Vrag paa det meest nærlig-

Digitized by Google

gende, om end i sig selv alene utilstrækkelige Middel, vi besidde for dette Øiemed, nemlig Unionsmærket i vort Handelsflag, hvilket netop fuldstændigen betegner vor Ligeberettigelse med Sverige og beviser denne paa alle Have. Naar dette borttages, vil bemeldte vort Flag sandsynligen meget almindeligen blive betragtet som et svensk Provinsflag, saaledes som Tilfældet ofte var før Aaret 1844, da det mangesteds i det høieste respekteredes som, og sattes i Klasse med, det bremiske, det oldenburgske, det hamburgske, lübeckske, det saakaldte jerusalemske o. s. v. Det vilde være fuldtud forstaaeligt, hvis vi ikke havde Unionsmærket, at gode norske Patrioter begjærede dets Optagelse i Flaget; at nu dog det Modsatte er Tilfældet, kan anføres som et morsomt Exempel paa den mageløse Behændighed, hvormed vor berømte Digterpolitiker forstaar at ride det troskyldige Publikum tilvands paa sine Kjæpheste.*

Medens vi som anført staa temmelig raadløse med Hensyn til Midlerne for at oplyse Fremmede om, hvad der saameget interesserer os, maa vi tilstaa, at de kunne anføre noget til Undskyldning

* Herved er naturligvis ikke fremsat nogen Indvending mod at bruge det «rene» Flag her hjemme. Det kan man jo gjerne. Ogsaa hos andre Nationer seer man jevnligen de gamle Landsflag benyttede i Hjemmet.

Digitized by Google

for sin Uvidenhed. Kielertraktaten var en verdenshistorisk Begivenhed, som næsten enhver dannet Mand i den civiliserede Verden kjender. Norges Overladelse til Sverige indledede Europas Befrielse fra det Napoleonske Aag, idet dermed kjøbtes Bernadottes Bistand imod samme; og ifølge denne Traktat ophørte derhos det siden Trediveaarskrigen bestaaende svenske Herredømme i Tyskland, idet Pommern og Rügen afgav en yderligere Betaling for Norge. Da dette var skeet og Europas Omformning sat iværk, trak Sverige sig tilbage fra den større politiske Skueplads; og hvad der senere foregik mellem det og dets vundne Pris unddrog sig de med saameget andet beskjæftigede Nationers Opmærksomhed, saameget mere som den historiske Skolelærdom for mangfoldige Nulevende overhovedet ikke strakte sig længer end til Aaret 1814 undtagen kanske for ganske enkelte Hovedbegivenheders Vedkommende. Kun dunkelt erindrer En og Anden sig at have hørt, at der var nogen Vanskelighed, førend Sverige kom i Besiddelse af det allerede to Gange, nemlig først i Åbo og siden i Kiel, kjøbte Land og Folk, men at Sagen dog ordnede sig til dets Tilfredshed. Krigen mellem begge var for kort og for lidet blodig til at vække eclat; det var ikke som da i tidligere Aarhundreder Nordamerikas, Hollands og Schweits's eller i indeværende Aarhundrede Sydamerikas og Belgiens Opstande tildrog sig Europas Opmærksomhed gjennem lange

Digitized by Google

Tidsrum. Det laa ogsaa i Karl Johans Planer og Interesse at stilne af den lille Storm og tystne ned alt den Vedkommende, saa at Europas store Raad, Wienerkongressen, fik mindst mulig Anledning til at blande sig op deri. Englænderne danne ingen Undtagelse fra dette almindelige Ubekjendtskab til, hvad der er foregaaet hos os, om det end for nærværende har en vis speciel Interesse for dem, idet de benytte vore Forholde som Grundlag for Argumenter, meest vistnok til Advarsel, under den paagaaende irske Strid. Selv den Timeskorrespondent, som nylig var her for rigtig at studere os, drog bort igjen med ganske uklare Begreber om Et og Andet; og for at nævne et ældre Exempel, endog Gladstone var, efter at have besøgt os, ikke bedre underrettet end at han blandt andet havde sine Tvivl om, hvorvidt Svenske kunde være norske Statsraader. Englænderne have derhos en egen Vanskelighed i at forstaa den svensk-norske «Union», fordi de selv have et fra vort himmelvidt forskjelligt Skjøn paa, hvad en Union er. Unionen mellem England, Skotland og Irland inden «the united kingdom» betyder Sammensmeltning; og som «the united states» betegnes den nordamerikanske Forbundsstat med dens mangfoldige Fællesanliggender. En Union uden saadanne forstaa de sig ikke paa, undtagen forsaavidt den mere dannede Mand iblandt dem vil have hørt, at der existerer noget, som kaldes Personalunion, og at England

Digitized by Google

selv engang i Tiden har været i saadanne Forbindelser, nemlig indtil Aaret 1707 med Skotland og indtil 1837 med Hannover; men om noget Saadant imellem Sverige og Norge veed han intet, saameget mindre som alle eller de allerfleste Statsretslærere, deriblandt svenske og endog norske, forsikre, at disse Riger leve i *Real*union med hinanden. Enhver Gjennemsnitsenglænder vilde undre sig saare, naar man forklarede ham, at Irland, om end de meest vidtgaaende Projekter til home rule antages, dog endda vilde forblive i meget nærmere Forbindelse med Storbritanien end den, der bestaar mellem Norge og Sverige, at altsaa det, som han kalder Union, vilde tage Slut, længe førend man naaede hen til et Forhold som det svensk-norske. Det er vistnok at befrygte, at den samme Person, naar han omsider kom til fuld Begribelse af vor Forenings Natur, vilde forsikre, at en absurdere Statsforbindelse findes ikke i hele Verden. Og saa ganske urigtig vilde vel ikke heller en saadan Paastand være, betragtet theoretisk og med uhildet Blik. At to Stater forpligte sig ligeoverfor hinanden til at staa Last og Brast, i Tykt og Tyndt, ligeoverfor alle andre Stater, saa at til enhver Tid den ene kan inddrage den anden i Krig, uden at denne har Adgang til at kontrollere sin Kompagnons Fremgangsmaade, kan jo synes ganske betænkeligt; dog derom senere. Her skal kun bemærkes til Forsvar for 1814 Aars Mænd, at formodentlig

Digitized by Google

ikke en Eneste, hverken i Norge eller Sverige, ansaa Unionen, som den blev, for et godt Stykke Arbeide. Alle Svenske eller ialfald en umaadelig Majoritet i Sverige ønskede Norges Underkastelse og Indlemmelse i den svenske Stat, medens næsten alle i Norge vilde ingensomhelst Forening; man gik saaledes fra begge Sider med Uvillie til det Kompromis, som slutteligen kom istand.

En af de gyldigste Undskyldninger, som Udlændingen kan anføre for, at han finder det saa vanskeligt at trænge ind i vor Statsrets Grundsætninger med Hensyn til Forbindelsen med Sverige, er at søge i den besynderlige Ordning af Materien i vedkommende Retskilder. I Grundlovens saavelsom Rigsaktens § 1 siges, at Norge er forenet med Sverige; men medens de konstituerende Akter for andre Statsforbindelser, selv de løseste, udtrykkeligen anføre Øiemedet for saadan Forbindelse (saaledes t. Ex. den med vor Rigsakt omtrent samtidige tyske Forbundsakt af 8de Juni 1815 § 2), kan man gjennemgaa ovennævnte grundlæggende Dokumenter for vor Statsforfatning uden at finde noget desangaaende. Man støder paa adskillige Bestemmelser om Fællesdynasti for begge Riger og Arrangements i Anledning af, at dette i Regelen vilde residere udenfor Norge; ligeledes træffer man Paragrafer om, at endeel Anliggender og Institutioner *ikke* skulle være fælles; men om saadanne, som skulle haves tilsammen, opdages næsten ikke et Ord. Det er

Digitized by Google

egentlig ikke engang udtrykkelig fastsat, at begge Riger skulle i Tilfælde være sammen om at føre Krig; at dette dog var Meningen, sees af §§ 25 og 26 m. fl., hvori det er ligesom tilfældigen forudsat, idet der siges, at naar Kongen *vil* føre Krig, skal han sammenkalde begge Rigers Statsraad m. v. Om hvorledes saa skal forholdes, naar Krigen besluttes, findes igjen ingenting; intet om Sammenvirken af Stridskræfterne eller om fælles Organisation og Administration i nogen Retning, kun opstilles deels Forbud mod og deels Betingelser for at bruge Dele af den norske Armee eller Marine. Ligeledes er der rigtignok en Forudsætning om, at begge Riger ikke maa føre Krig mod hinanden; men noget Middel til at opgjøre Stridigheder med hinanden ad fredelig Vei, ved Domstol eller Voldgift, er ikke givet. At Udlændingen under disse Omstændigheder ikke letteligen hitter Rede i vor Statsret, er ikke saa underligt endda.

Og saa er det Udenrigsministerspørgsmaalet, som han ikke seer sig istand til at bringe rigtig i Overeensstemmelse med Paastanden om, at Sverige er uberettiget til noget Principat. Han kan ikke, udenfor Norge, opdage nogen Stat under Solen, som gjør Fordring paa at være sideordnet andre selvstændige Stater uden at have egen Udenrigsminister; og søger han op i Historien efter Tilfælde af den Art, finder han nok heller ingen. Blandt uselvstændige Stater kan derimod opregnes

Digitized by Google

baade saadanne som have og saadanne som ikke have egen Udenrigsstyrelse; til førstnævnte Klasse høre Ostindien, Ægypten og (det nuværende) Bulgarien. Endogsaa Tunis har sin Udenrigsminister; rigtignok skal han være den samme Mand, som under Titel af fransk Gesandt besidder den egentlige Regjeringsmagt dersteds, i Lighed med hvad der var Tilfældet i Bulgarien, da det stod under russisk «Protektion». Lokale Udenrigsministre findes formentlig ogsaa i Madagaskar, Anam og Abyssinien.* Det er saaledes overhovedet klart, at Besiddelse af egen Udenrigsminister ikke med Nødvendighed betegner et Lands Selvstændighed og Uafhængighed; men paa den anden Side er det vistnok ligesaa sikkert, at foruden Norge intet Land prætenderer at have i sin Forbindelse med anden Stat bevaret Selvstændighed uden at have en egen Embedsmand, som under Ansvar til det selv besørger dets udenrigske Anliggender. Saadan Funktionær havdes saaledes som bekjendt i Hannover, da det var forbundet med Storbritanien, samt i Luxemburg, da dette var sammen med Holland; og det er endnu Tilfældet med Kongostaten, forbundet med Belgien. Disse Stater — hvilke saaledes selvfølgeligen ogsaa lode sig eller kunde lade sig repræsentere hos fremmede Re-

* Det af Frankrig afhængige Kongerige Italien i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede havde vistnok ogsaa egen Udenrigsminister; det holdt endogsaa en Gesandt i Paris; hans Navn var Marscalchi.

Digitized by Google

gjeringer — frembyde sig nærmest som Exempler, fordi deres Forbindelser vare paa det Nærmeste lig den, som finder Sted mellem Norge og Sverige. Vistnok opstilledes der en Theori om, at hine Forbindelsers Natur ikke medførte Nødvendigheden af fælles Krigsførelse; men i Praxis blev dette kun lidet eller slet ikke respekteret. Hannover fik ofte nok dette tungt at føle, ogsaa i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede; og man erindrer, at da Belgierne i Aaret 1830 løsrev sig fra Hollænderne, besatte de udenvidere Luxemburg samt beholdt det, indtil de ved det endelige Opgjør i 1839 tilkjendtes endeel af Landet, medens den hollandske Konge fik Resten tilbage. Hvad angaar Kongostaten, bør bemærkes, at dens Fremtid er ved Konventionen af 3die Juli 1890 og andre Akter saa nøie sammenslynget med Belgiens, at et Anfald udenfra paa hin neppe vil kunne opfattes anderledes end som et Angreb ogsaa paa dette. I Tyskland forholder det sig saaledes, at de forskjellige Stater, hvoraf Riget bestaar, i sin Tid renuncerede paa den Deel af sin da indehavende Suverænitet, som de enedes om at overgive til Riget, og hvilken derpaa i Rigsgrundloven nærmere betegnedes; men den Deel, som ikke saaledes afstodes, vedbleve de at besidde, og deres Udenrigsministre (Bayerns, Sachsens, Würtembergs, Hamburgs osv.) fortsatte følgeligen sin Virksomhed for saadanne Sagers Vedkommende, som ikke ophørte at være særskilte. Dette har man

Digitized by Google

der fundet at være i sin Orden, uagtet der haves en rig Samling af Fællesanliggender, og det maa erkjendes, at jo mere omfattende Fællesskab der findes, desto mindre er Behovet for særskilte Udenrigsstyrelser. Ogsaa ere disse forskjellige Stater — eller ialfald nogle af dem — fremdeles berettigede til at holde Gesandter i Udlandet samt til at modtage saadanne — en Ret, som ogsaa benyttes, saa at der i enkelte Hovedstæder findes baade tyske Rigsgesandtskaber og diplomatiske Repræsentanter for særskilte tyske Regjeringer. Blandt Partikulærstaterne befinder sig selvfølgeligen Monarkiet Preussen selv, og det kan ligesom de andre udsende egne Gesandtskaber; dog ere i Virkeligheden saadanne kun anbragte hos de andre tyske Regjeringer og ved Vatikanet. I Rom haves saaledes baade rigstyske og preussiske diplomatiske Repræsentationer. Overeensstemmende med det her Anførte er der ogsaa i Berlin paa en Maade to Udenrigsstyrelser, den ene et preussisk Statsministerium «der auswärtigen Angelegenheiten», hvis Chef er ansvarlig for det preussiske Parlament (Landtag), den anden «das Reichsamt des Auswärtigen», som forestaaes af en Excellens med Titel Statssekretær; begge Styrelser staa naturligvis hinanden meget nær og smelte tildeels sammen. Bemeldte Statsminister har hidtil altid tillige været Rigskantsler, og denne Sidste danner øverste Spidse for det nævnte Reichsamt, ansvar-

Digitized by Google

lig i denne Egenskab ligeoverfor Rigsdagen — ialfald i Formen.

Naar nu vor supponerede Fremmede foreholder os alt dette som Beviser paa, at enhver Stat, som i nogen Grad kan gjøre Krav paa at kaldes selvstændig, har sin egen Udenrigsminister, er det ikke saa ligetil at finde et passende Svar. Vi ville sagtens forsikre, at trods alt, hvad han kan finde paa at sige, besidder Norge dog fuld Suverænitet, og vi have endogsaa ganske god Ret til at paastaa dette; men hvorledes faa ham til at tro det? til at erkjende, at han har Uret og vi Ret? Vi kunne paaberaabe os, at det nærværende Arrangement er ganske provisorisk, og at vi nok snart faa Tingen i Orden; men derimod vil han bemærke, at vore Provisorier synes at være noget langlivede. I de forløbne næsten otteti Aar ere utallige Grundlove blevne fødte, have levet sit Liv og ere døde, medens vi i al den Tid ikke endnu ere naaede frem til den første Begyndelse af en Ordning. Hvis han er tilbøielig til Malice, vil han vel endog forklare os, at der udenfor Norge ikke findes noget civiliseret Land, hvor det er absolut umuligt selv for den dygtigste og heldigste og fornemste og rigeste af dets Borgere at arbeide sig op til Udenrigsministers Stilling, og ligesaa umuligt i sit Lands Parlament at drage den, som indehaver denne høie Funktion, til Ansvar. I denne Retning staar han

Digitized by Google

endog tilbage for Irlænderen, der kan svinge sig op til de høieste Stillinger. Det vilde kunne tilføies, at Saadant stod ogsaa Normanden frit, dengang da han var Borger i det dansk-norske Monarki.

Dersom vore Grundlove virkelig indeholdt noget Forbud mod, at Landets Udenrigsanliggender bestyres af en ligeoverfor dette konstitutionel ansvarlig norsk Embedsmand, fik man vistnok, trods dets paafaldende Uovereensstemmelse med Selvstændighedserklæringen i deres § 1, finde sig deri, indtil man kunde faa overtalt de Svenske til at samtykke i dets Ophævelse. Men hvis saadant Bud ikke findes — og det findes virkelig ikke — maa Normændene tilligemed den norske Konge kunne forandre det faktisk Bestaaende. Vistnok bør ikke dette skee uden den største Hensynstagen til Sverige og helst ikke uden først at have gjort det Yderste for at oplyse vore svenske Brødre om, hvad Ret er. Allerede den Betragtning, at vor Konge ifølge sin Stilling som tillige Sveriges Statschef, umulig med let Hjerte kan beslutte noget som der kan ventes misbilliget, paalægger os den bydende Pligt at vise Varsomhed. Men efter alt, hvis Hans Majestæt har formel Ret til i norsk Statsraad — efter Tilkaldelse af tre svenske Statsraader, saaledes som Rigsaktens § 5 bør uden Lovtrækkeri forstaaes — at beslutte Ansættelse af en norsk Udenrigsminister; og hvis Hans Majestæt selv i sin Samvittighed finder at

Digitized by Google

besidde saadan Ret, vil han ogsaa forhaabentlig ansee det rigtigt at benytte samme, naar en stærk og modnet norsk Folkeopinion begjærer Saadant, og der til samme Tid forklares at være foretaget alt Rimeligt for at fjerne svenske Fordomme og lede Sveriges offentlige Mening bort fra disse.

Det er som bekjendt saa langt fra at være i Grundloven af 4de November 1814 forbudt at have egen Udenrigsminister, at der tvertimod findes bestemte Antydninger om, at en saadan bør, eller ialfald kan, ansættes. Disse Antydninger ere givne i §§ 21 og 22 samt § 92, hvori bestemmes, at Gesandter ansættes af Kongen i norsk Statsraad, og at de ikke tør være af anden Nationalitet end den norske, da det nemlig maa ansees i sig selv evident, at disse norske Embedsmænds Overordnede ere forudsatte selv at være en norsk Autoritet, en norsk Minister. Vistnok har det været sagt, at den hernævnte Bestemmelse ved en Inkurie er bleven overflyttet fra Grundloven af 17de Mai, og at man derfor ikke behøver at tillægge den nogen Gyldighed; men det er dog uomtvisteligt, at saadant overordentligt Ræsonnement ikke kan være berettiget uden at støttes af ganske særdeles stærke historiske Bevisligheder eller ogsaa af andre og klare Grundlovbud. Men deslige historiske Beviser mangle aldeles; tvertimod veed man, at Novembergrundloven alene kom istand efter nøiagtig Drøftelse mellem flere af Norges og Sveriges skarpsindigste Mænd og navnligen efter Kon-

Digitized by Google

ference Paragraf for Paragraf med det af de kongelige svenske Kommissærer fremlagte Udkast, i hvilket norske Gesandter ligesom Konsuler ikke vare nævnte; en Bommert som den antydede kunde vel saaledes neppe være mulig. Og hvad angaar, at de omhandlede Paragrafer skulde stride mod andre Grundlovbestemmelser, tør bemærkes, at de tvertimod kunne siges at stemme godt sammen især med § 31, hvori anordnedes, at alle af Kongen selv udfærdigede Befalinger, med Undtagelse af militære Kommandosager, skulde kontrasigneres af den norske Statsminister i Stockholm, hvormed da ogsaa syntes at maatte følge, at de tillige af ham skulde forberedes og (om end udenfor Statsraadet) foredrages for Kongen. Ogsaa Storthinget af 1827, eller ialfald det daværende Odelsthing, udtalte jo den Formening, at det vilde være overeensstemmende med Grundloven at give bemeldte Statsminister umiddelbar Deeltagelse i Behandlingen af Norges udenlandske Anliggender. Og selv om man ikke vil fortolke bemeldte § 31 saaledes, men heller tilstaa Kongen en mere omfattende Adgang til at bestemme, af hvem Forberedelsen m. m. skal overtages, bør dog ialfald, naar man ikke vil sætte sig ud over alle konstitutionelle Forudsætninger, de Grændser respekteres, der gjælde med Hensyn til de nysnævnte Kommandosager, saa at der ikke tør gaaes udenfor Kredsen af norske mod Norge ansvarlige Embedsmænd. Naar man nu alligevel, uagtet alt det

Digitized by Google

her Anførte, har paastaaet, at det overordentlige Storthing i 1814 har stiltiende givet sit Samtykke til det voldsomme Brud paa det ellers saa ihærdigen opretholdte Lighedsprincip, som vilde indeholdes i, at svenske Embedsmænd overtoge Forberedelsen, Foredraget og Expeditionen ogsaa for Norges Vedkommende af de diplomatiske Sager, har derfor ikke kunnet anføres andet, end at dette maa vel være meent, da man lod Bestemmelsen i Eidsvoldgrundlovens § 33 om norsk Udenrigsminister bortfalde uden istedet derfor at indsætte noget nyt om, hvorledes da skulde forholdes, medens det dog ligger saa overordentlig nær at antage, at man meente at overlade Reguleringen af dette Forhold til Kongen, naturligvis den norske Konge, idet man for Øieblikket ikke vel kunde overskue, hvorledes det under tilbørligt Hensyn til Sverige vilde stille sig. Kanske har man ogsaa, da der dengang sagtens var megen Tale om den svenske Regjerings Hensigt at foreslaa Forandringer i Sveriges Regjeringsform i Anledning af Foreningen med Norge, tænkt sig, at naar den Tid kom, vilde der blive Adgang til at faa Sagen ordnet. Ulykkeligvis forandrede man straks derefter i Sverige denne sin Hensigt til stør Skuffelse for mange Norske, idet man ikke der opfattede de af Karl Johan saavelsom af hans Kommissærer benyttede bestemte Ytringer i bemeldte Henseende som givne Løfter. Hvorom alting er, tør det vel ansees aldeles klart, at det

Digitized by Google

ikke var Grundlovens Mening at overlade en saa abnorm Myndighed udelukkende til Sverige; i modsat Fald maatte den da idetmindste have sagt det. Pladsen i Eidsvoldsgrundlovens § 33 stod aaben; og intet var forsaavidt lettere end at indføre en Bestemmelse om, at den svenske Udenrigsminister skulde overtage, hvad der før var tillagt den norske. Den Uværdighed at ville ved Taushed og Overrumpling af Nationalforsamlingen liste Sligt ind i den norske Statsret, kan da ikke tiltænkes nogen af de Hædersmænd, norske som svenske, der havde med de foreløbige Forhandlinger at bestille. Det Eneste, som maaske skulde kunne siges imod en aaben Udtalelse som her antydet, hvis saadan var Vedkommendes Mening, skulde da være, at derved vilde foreskrives Regel ogsaa for Sverige, og at man dertil var inkompetent; men Betænkeligheder af den Art havde man jo overhovedet ikke, hvad der allerede fremgaar just af det, der indsattes istedetfor den udskudte Paragraf, nemlig en Meddelelse om, at norske Statsraader i visse Tilfælde skulde faa Sæde og Stemme i det svenske Statsraad.

Under den generende Mangel paa Lovbestemmelser om norske udenrigske Anliggenders Behandling har man forresten som bekjendt endogsaa søgt at gjøre Kapital af Rigsaktens § 7, — vistnok høist uheldigt. Storthinget i 1815 havde ingensomhelst Berettigelse til at give Bestemmelser med Grundlovkraft angaaende Unions-

Digitized by Google

forholdene udenfor den Bemyndigelse, som var det givet i visse Paragrafer af Novembergrundloven; og af disse handlede ingen om Bestyrelsen af de udenrigske Anliggender udenfor Tilfælde af Interimsregjering. Det er da klart, at hvad Storthinget saaledes ikke kunde paabyde direkte, kunde ikke heller paatrykkes Gyldighedspræg ved udvidet Fortolkning eller Analogier fra, hvad det inden sit berettigede Omraade havde anordnet. Desuden er det jo en Elementærgrundsætning, at man ikke kan anvende en Lovregel udenfor de i samme udtrykkeligen omhandlede Tilfælde, undtagen naar en fuldkommen Forholdenes eller «Aarsagernes» Lighed er tilstede; hvorhos det er evident, at en Forsamling som Interimsregjeringen, bestaaende for en stor Deel af Norges bedste Mænd, der med Intelligens og Nidkjærhed varetage sit Fædrelands Interesser, vilde, naar det gjælder disse, komme til at staa paa et ganske andet Niveau end det kongelige svenske ministerielle Statsraad, hvor ingen eneste Normand antoges at ville være nærværende. Og da de Svenske i Aaret 1840 fandt forgodt paa egen Haand at afskaffe den i vedkommende Rigsaktsparagraf omhandlede Hofkantsler samt at overdrage hans Funktioner til Udenrigsministeren, var der for de Norske intet andet Raad end at indgaa derpaa, da man ikke vel kunde undlade at hele det aabne Saar snarest muligt, medens man derhos vidste, at de angjældende Spørgs-

Digitized by Google

maale idethele vare under Behandling i den da fungerende Unionskomite, saa at en snar samt passende Løsning kunde ventes saavel med Hensyn til Udenrigsministerens Ansvar som hans Nationalitet.

At Storthinget i 1815 var aldeles uberettiget til at optræde som konstituerende Forsamling udenfor de Materier, hvis Ordning var bleven det betroet af den norske Grundlov, erkjendte det selv udtrykkeligen i Rigsaktens § 12, idet deri paaberaabtes, at de Bestemmelser, som fattedes udenfor den saaledes givne Bemyndigelse, kun vare Gjentagelser af Grundlovens egne Ord. At det maaske vilde have gjort bedre i ikke engang saavidt at gaa udenfor Bemyndigelsen, idet hvad der stod i Grundloven fik en egen Farve og kunde blive en Kilde til Uklarhed ved at indføres i en Overeenskomst mellem Rigerne, — bliver en Sag for sig.

Summen af det her Anførte er, at da Norge er et selvstændigt Rige, maa det være ligefrem berettiget til at have egen Udenrigsminister, hvis det ikke har fraskrevet sig saadan Ret. Og saadan Fraskrivelse har ikke fundet Sted. Det Yderste, som kan siges, er at det overordentlige, konstituerende Storthing i 1814 holdt Spørgsmaalet aabent, samt at mange Storthing have fundet sig i de udenrigske Anliggenders Bestyrelse ved et svensk Departement og bevilget Penge i den Anledning. Dette er historiske

Digitized by Google

Fakta; men nogen Overeenskomst, om at saadan Bevilling skal gives, er aldrig afsluttet mellem Rigerne; Retten til at ophøre dermed og arrangere sig paa anden Maade kan derfor saameget mindre være præskriberet, som den jevnligen har været fra norsk Side reservèret, medens tillige gjordes opmærksom paa, at man ikke var tilfreds med det Bestaaende. Det kan ogsaa her bemærkes, at selv den svenske Regjeringsforms §§ 11 og 12, hvilke paaberaabes for den svenske Udenrigsministers Overtagelse ikke alene af de fælles men ogsaa de særskilte norske Forretninger, ifølge sine Ord kun gav ham Bemyndigelse for «Rigets», selvfølgeligen det svenske Riges Vedkommende, altsaa for Norges kun forsaavidt som dette betragtes som en Deel af Sverige. Man tænke sig «for arguments sake» det vistnok for nærværende ikke meget sandsynlige Tilfælde, at den svenske Konge i sit svenske Statsraad bestemte, at Udenrigsministeren ikke længer skulde befatte sig med de norske udenrigske Anliggender — ingen udelukkende svensk Lov og ligesaalidt Rigsakten skulde kunne paaberaabes imod en saadan kongelig Resolution — vilde man ogsaa da ansee den norske Regjeringsmyndighed, Kongen i norsk Statsraad, uberettiget til at ansætte en norsk Udenrigsminister? Vilde de norske Raadgivere isaafald have forbrudt sig mod sine konstitutionelle Pligter?

At der i «Sagens Natur», som det har været

Digitized by Google

paastaaet, skulde ligge et rimeligt Argument mod Ansættelsen af en egen Udenrigsminister, kan ikke indsees. Det skulde være underligt, om det, som har ladet sig praktisere i de andre Stater, der befandt sig i en med den svensk-norske temmelig analog Forbindelse med andre Lande, just skulde være uanvendeligt hos os. Den som ovenfor vist i Tyskland gjældende Regel, ifølge hvilken de forskjellige Staters særskilte Anliggender besørges af deres egne Udenrigsministre, medens Fællessagerne bestyres af Reichsamt i Berlin, synes at være ligesaa naturlig som i sig selv hensigtsmæssig. Dens Anvendelse dersteds medfører, at bemeldte Funktionærers Kompetence er mindre udstrakt, fordi Fællesanliggenderne ere mange; hos os vilde den føre til, at den særskilte Udenrigsminister fik et ganske anderledes omfattende Virksomhedsomraade, just fordi vi have vore egne Love og Bestemmelser for os selv i alle Retninger. Opstaar Diskussion med Udlandet om et eller andet Anliggende, bliver det i Regelen allerede nu norske Autoriteter, som i Virkeligheden faa Spørgsmaalet til Behandling og Afgjørelse, idet Udenrigsministeren er uden Myndighed til at foretage noget Opgjør til Byrde for Landet eller bindende for dets Domstole, men kun kan forrette som Mellemmand. Først naar der opstaar Vanskelighed, saa at der kan befrygtes en Kollision med Udlandet, faar ogsaa det andet Rige Interesse i Sagen; og

Digitized by Google

da saavelsom naar der maatte blive Spørgsmaal om Rigernes Indblanding i den almindelige europæiske Politik, om Alliancer, Neutralitet eller deslige, bliver det Udenrigsministerens Kald for Alvor at indgribe og vise, hvad han formaar. Med Hensyn til Eventualiteter af sidstnævnte Art har man hengivet sig til Fantasier af den besynderligste Art; man har endogsaa sagt, at naar der var to Udenrigsministre, vilde det kunne indtræffe, at t. Ex. Norge allierede sig med Frankrig og Rusland, men Sverige med Tyskland. Saadant har været gjentaget saa ofte, at man næsten skulde tro, at det mentes som Alvor og ikke blot som en tarvelig Spøg. Med Hensyn dertil kan det forøvrigt være tilstrækkeligt at bemærke, at der ikke bør gaaes ud fra, at Kongen, som er saa at sige det eneste konstitutionelle Bindemiddel mellem Rigerne, er en Idiot. Skulde det imidlertid ulykkeligvis nogensinde i Fremtiden dog indtræffe, at de to Kroner arves af en Dumrian eller Undermaalsmand, skjønnes ikke, hvorledes det skulde blive bedre for Norge, at han overlodes alene til en svensk Mands Paavirkning, end at ogsaa en norsk ansvarlig Embedsmand kom til at deeltage i hans Behandling.

Der har i Sverige været klaget over, at Kongemagtens Indehaver undertiden, naar det gjaldt betydningsfulde Underhandlinger med fremmede Magter, ikke i betimelig Tid har raadført sig med Udenrigsministeren eller med

Digitized by Google

det ministerielle Statsraad, samt at navnligen Saadant har været undladt under Forberedelserne til Neutralitetserklæringen i Aaret 1853 samt til Garantitraktaten med England og Frankrig i 1855 (ogsaa 1863 under den dansk-tyske Strid og i 1888 i den spanske Spritaffære?). Og den Fordring synes jo fuldkommen berettiget, at den konstitutionelle Raadgivning bør indtræde, førend Rigerne ere faktisk bundne saaledes, at den bliver til en tom Formalitet. Men hvad skal man da sige om, at den norske Indflydelse først endnu meget senere faar Anledning til at gjøre sig gjældende og navnligen, ikke førend man ifølge Grundlovens § 26 eller i Analogi dermed finder forgodt at indhente den norske Regjerings Betænkning? Det er visselig høiligen at ønske, at der gives den norske Anskuelse Anledning til at blive hørt snarest muligt ved Siden af den svenske; hvis begge Meninger og Interesser samstemme, er Ulempen derved jo ingen, medens det i modsat Fald umuligt kan være godt, at Sagen faktisk afgjøres eller bringes nær til Afgjørelse, uden at den norske Stemme har kunnet komme tilorde. Den Eenhed i Forretningsførelsen, hvorpaa der lægges saa stor Vægt, vil da være meget for dyrt kjøbt, saameget mere som selv den risikerer at gaa tabt, naar dog omsider de norske Raadgivere indtræde i Diskussionen; det maa nemlig paaregnes, at just de Meningsforskjelligheder, som i denne ville træde for

Digitized by Google

Dagen, blive vanskeligere at udjevne og komme til at bevirke større Bitterhed, mere Forvirring og Ulykke, end Tilfældet vilde have været, hvis en høitstaaende Maalsmand paa Norges Vegne havde ab initio havt Adgang til det kongelige Øre.

Der behöves neppe at gjøre opmærksom paa det jevnlige Krangel, der maatte forventes, naar en Fællesminister skulde ansættes, og hvert af Rigerne meente at have en nogenlunde præsentabel Kandidat. Besættelser af høiere Embedsposter foregaa jo under normale Forholde som Udslag af det offentlige Livs Udvikling i vedkommende Samfund; men dertil vilde ikke her være Anledning, fordi en Fællesudvikling ikke finder Sted, idet hver Stat lever særskilt for sig. Man erindre, hvilket Spektakel der oftere har været ved Konsulbesættelserne, f. Ex. da Richter blev Generalkonsul i London. Ogsaa er det ret uklart, hvorledes der skulde forholdes med at gjøre Ansvarligheden gjældende. Den egentlige parlamentariske Ansvarlighed, den som Englænderen, Kanadieren og Australieren mener, naar han taler om responsible government, og hvilken fører til Afskedigelse, saasnart som Majoriteten falder fra, vilde kunne frembringe ganske kurieuse Situationer, naar forskjellige Stemninger gjøre sig gjældende i Storthing og Rigsdag; og den kriminelle Ansvarlighed vilde endnu vanskeligere lade sig organisere. At en Fællesminister vilde

Digitized by Google

være umulig at opdrive i Sverige, naar han skulde risikere at blive stillet for en saadan Rigsret, som vor er, tør vel ansees klart. Ideen om Delegationer er formentlig upraktisk, allerede fordi en saadan Forsamling alene vilde komme til at føre et Skyggeliv, saalænge der ikke findes Fællesanliggender, og saalænge vi ikke ville have saadanne for ikke at majoriseres af Sverige.

Lige fra Aaret 1814 og igjennem Decennier var der i Norge kun sjelden Tanke om anden Ordning for vort Vedkommende af de udenrigske Anliggenders Bestyrelse end igjennem saadant Arrangement, at Udenrigsministeren blev ansvarlig imod os ligesom imod de Svenske, og at han kunde være, efter Kongens Valg, af svensk eller norsk Nationalitet. Ogsaa nærværende Forfatter sluttede sig til denne Betragtningsmaade; i et lidet i Aaret 1841 i Kjøbenhavn udgivet Skrift om Norges Statsforfatning bemærkede han saaledes paa den ene Side, at Grundloven havde strengt taget forbeholdt os Ret til særskilt Repræsentation i Udlandet, men paa den anden Side, at man lige fra Begyndelsen synes at have tænkt sig Fællesskab i de udenrigske Sagers Behandling og derfor holdt Pladsen aaben for senere Organisation, hvorhos fremhævedes det Besynderlige i, at denne Plads ikke var endnu bleven bedre udfyldt end saaledes, at Sverige besørgede det Hele. Haabet om, at en Ordning i den her angivne Retning snart vilde komme istand, var

Digitized by Google

allerede da levende, idet den ovenfor nævnte første Unionskomite arbeidede siden 1839. Da nogle Aar derefter Forslag til ny Unionsakt indkom fra denne, blev det af Justitsdepartementets daværende Chef, Statsraad Petersen, overdraget til mig, som var underordnet Betjent sammesteds, under hans personlige Ledelse at gjøre første Udkast til dets Indstilling desangaaende; og jeg erindrer, med hvilken levende Glæde man blev bekjendt med den foreslaaede Bestemmelse om en ansvarlig Fællesminister. Hvorlidet tænkte jeg da paa at skulle derefter gjennemleve næsten et halvt Aarhundrede uden at see Spørgsmaalet røre sig af Pletten. Dengang tænkte ingen paa parlamentarisk Regjering hverken i Sverige eller Norge; ikke heller paa særskilte Handels- og Skibsfartstraktater. I Sverige anerkjendtes baade i Lov og Praxis Kongens Person som den virkelige og meget selvstændige Leder af Udenrigspolitiken; og Normændene fandt i dette Forhold forsaavidt en Beroligelse, fordi de havde mere Tillid til Monarken, som jo var ligesaavel norsk som svensk Konge, end til den fremmede Embedsmand; det var just deres Mundheld og deres Trøst, at egentlig Kongen selv var «vor» Udenrigsminister. Under disse Omstændigheder kunde de ikke have noget imod Fællesskabet, naar der indførtes Ansvarlighed og den absolute Fordring paa svensk Nationalitet hos Postens Indehaver bortfaldt. Regjeringens Betænkning indsendtes

Digitized by Google

til Stockholm i Begyndelsen af 1847, men forsvandt der; først efter to eller flere Aars Forløb skal det være blevet nogenlunde almindelig bekjendt, at den var bleven henlagt uden endogsaa at blive Gjenstand for Beslutning i svensk Statsraad. Saa reent hen i Natten syntes dette omhyggeligen igjennem langvarige Overveielser af fremragende svenske og norske Mænd modnede Udkast at være forekommet de Toneangivende i Sverige, bygget som det var paa de samme Grundsætninger som Unionsakten af 1815 og forsynet med fuldstændigere Garantier end de, der før havdes, for at Norge kom til at overtage sin passende Deel af de forenede Rigers Forsvar i Krigstid. I den nye Unionskomite, som mange Aar derefter kom istand, lod man sig af sin Længsel efter omsider at faa tilveiebragt nogen Forbedring af det faktisk Bestaaende bevæge til at sætte et anerkjendende Stempel paa dette, forsaavidt Ministerposten selv angik, idet man søgte Garantierne andetsteds; og efterat dette var med overvældende Majoritet forkastet af Storthinget i 1871, blev Sagen igjen henliggende, indtil efter Indførelsen af «den nye Statsskik» og efter den af Svenskerne i 1885 foretagne Forandring i deres Regjeringsform §§ 11 og 12 den da fungerende Venstreregjering prøvede sin Lykke, idet den, ladende Spørgsmaalet om Ministerposten selv henstaa aabent, søgte at skaffe Normændene en større og mere betryggende

Digitized by Google

Deeltagelse i det ministerielle Statsraad, end der var dem tilstaaet ved den kongelige svenske Resolution af 13de April 1835; uheldigvis begik den en lapsus, hvorved den svækkede sin Stilling, og da man i Sverige ikke vilde indgaa paa noget, medmindre det faktisk Bestaaende vedkommende Ministerposten udtrykkeligen blev lovfæstet, maatte Forsøget opgives som mislykket. Den kort derefter indtrædende Høireregjerings Bestræbelser i samme Retning vare som bekjendt ikke synderlig mere heldige, da Svenskerne vel frafaldt sin Fordring om Ministerens Betegnelse i klare Ordelag som svensk, men temmeligen neutraliserede Værdien af denne Koncession ved den bestemte Reservation, at den ikke maatte forstaaes som Eftergivelse med Hensyn til den egentlige Realitet. Det var saaledes ret en fattig Tilfredsstillelse, som blev buden; og da var det, at der i Norge, idet ethvert Haab om den forønskede Eftergivenhed i manges Øine syntes at maatte være ørkesløst, begyndte en alvorlig Bevægelse gaaende ud paa at forlange ansat egen Udenrigsminister. Denne Fordring blev meget hurtig populær, og det endog i den Grad, at den optaget paa Venstrepartiets Program ved sidste Storthingsvalg ikke alene bragte Seier, men endogsaa kunde benyttes til at lodse to andre for mangfoldige blandt Venstremændene ligesaavelsom i Høire høist ubehagelige Krav igjennem de farlige Brændinger. Hvis ogsaa

Digitized by Google

Høirepartiet havde løftet den paa sit Skjold, vilde det aabenbarligen have vundet Slaget — til Gavn for sig selv og efter mit Skjøn ogsaa for Landet. Den almindelige Strømning af den offentlige Mening er altid gaaet fremover og henimod Statsværkets Frigjørelse for Paavirkning udenfra; Floden lader sig nu engang ikke lede tilbage opad Bakken.

Den offentlige Mening i Sverige har vistnok ikke endnu stillet sig velvillig til denne Idee; men det Samme maa siges angaaende den fra norsk Side tidligere fremkomne Paastand om Ret til et konstitutionelt mod hvert af Rigerne ansvarligt Udenrigsministerium; begge disse Arrangements findes vistnok kun lidet smagelige for den som det synes med det virkelige Retsforhold mellem Sverige og Norge i en beklagelig Grad ubekjendte Majoritet af det svenske Folk. Naar man imidlertid kunde udfinde Midler til inden samme at udbrede fuldstændig Oplysning herom, saavelsom om at Normændene, formeentlig alle uden Undtagelse, betragte det for nærværende faktisk Bestaaende som «absolut utilfredsstillende», vilde det sandsynligvis foretrække det første af de nysnævnte Alternativer; thi dette stemmer bedst med den i de senere Aar stedfundne politiske Udvikling i Landet. Der er en voxende Længsel efter at bringe en strengere konstitutionel Kontrol ind i Udenrigsstyrelsen. Den Misstemning, som blev en Følge af uheldig Ledelse

Digitized by Google

af samme for 30 à 40 Aar siden, skjærpede Blikket for det Utilstrækkelige i de af Regjeringsformen givne. Garantier, og man fik derfor i Aaret 1885 efter megen Diskussion drevet igjennem et Par Forandringer; men disse synes ikke at have beroliget ret mange, og yderligere Forbedringer, gaaende ud paa at drage vedkommende Minister mere fuldstændig ind i Sfæren af den parlamentariske Ansvarlighed, kunne saaledes nok ventes. En nærmere Sammenslutning mellem ham og Raadets øvrige Medlemmer er derhos allerede i Virkeligheden til en vis Grad tilveiebragt ved det parlamentariske Pres, medens den har stillet ham friere ligeoverfor Kongemagten, hvis haandgangne Mand han nu ikke længer er saaledes som forhen. Denne Solidaritetsfølelse synes at være bleven saa stærk, at vi nu fra Sverige kunne vente os omtrent følgende Ræsonnement: «Vor Forstaaelse af Sveriges Riges Selvstændighed medfører, at det bør have sin centrale Administration og alle dens Medlemmer for sig alene; deres Ansvarlighed maa være fuldstændig og udeelbar; og allermeest gjælder dette om en saa fremtrædende Funktionær som Lederen af vore Udenrigsanliggender, den som ifølge alle konstitutionelle Landes Statsskik bør staa i Midten af den politiske og sociale Bevægelse. Hvorledes kunne I forlange at have Part i ham og hans Ansvarlighed, at han skal paasee eders Interesser, endogsaa naar disse komme i Strid med vore? Kunne

Digitized by Google

I ikke desuden see, at vore politiske Fremskridt i den senere Tid netop ere gaaede i Retning af at skjærpe hans Ansvarlighed ligeoverfor os, til hvem han som svensk Embedsmand og svensk Statsborger er først og fremst bunden ved Ed og Pligt. Eders egen første Statsretslærer lægger jo overordentlig Vægt paa sande konstitutionelle Garantier i Behandlingen af de diplomatiske Anliggender, betragter Besiddelsen deraf som et Livsspørgsmaal isærdeleshed for et lidet Folk. Thi, mener han, Feilgreb paa den ydre Politiks Omraade kan bringe selve dets politiske og nationale Tilværelse i Fare. Dette passer just paa Sverige, og I faa derfor undskylde, at vi ikke ere saa beskedne som I at ville tage tiltakke med en halv og udparcelleret Mand. Vi ere dog villige til herefter saaledes som hidtil at lade vor ansvarlige Minister besørge ogsaa eders Anliggender. Ville I det, saa gjerne for os; han er jo brav og vil eder vel. Skulde det imidlertid ikke længer smage eder, faa I arrangere eder anderledes.» Dette sidste vil maaske endnu ikke blive sagt; men logisk og korrekt vilde det være, om en Svensk ogsaa gik saavidt i sine Ytringer. Han vilde idethele neppe have Uret, om han udtalte sig som her anført; han kunde maaske tilføie, at hvor beskeden end den norske Begjæring er i en Henseende, saa føles den dog i visse Maader i Sverige som en Paatrængenhed. Og sikkert vilde han kunne kræve Opmærksomhed,

Digitized by Google

naar han udtalte Frygt for, at det vilde blive umuligt for Hans Majestæt at finde duelige Statsmænd villige til at overtage Udenrigsportefeuillen med fuld konstitutionel Ansvarlighed ligeoverfor begge Riger. Allerede nu synes det at være vanskeligt nok at finde gode og villige Udenrigsministeremner, idet blandt andre de, som i Regelen bør ansees meest anvendelige, nemlig de faa i Udlandet ansatte Gesandter (saameget færre paa Grund af Normændenes Udelukkelse) ofte vise Utilbøielighed til at ombytte sine ret behagelige og forholdsvis vellønnede Stillinger med den omhandlede Embedspost og de mange Ubehageligheder, som i den senere Tid beredes samme baade fra Sverige og Norge samt ingenlunde mindst fra det sidstnævnte Land. Mistro og Hadskhed egne sig vel til at afskrække selv den Modigste og mest Velmenende. Broget nok maa det jo ogsaa være for denne Minister at repræsentere paa engang to saa høist forskjellige Samfnnd som det med aristokratiske Traditioner og Livsanskuelser sammenvoxede svenske og det borgerlig demokratiske norske; og det kan derhos blive ret ubehageligt, maaske endog mindre værdigt, eller faa lidt Anstrøg af det Komiske, at maatte snart ligeoverfor en udenlandsk Regjering hævde svenske protektionistiske og snart ligeoverfor samme eller en anden Regjering forsvare frihandleriske Interesser. Som ansvarlig baade i Sverige og Norge vilde han kunne komme

Digitized by Google

i en ret besynderlig Position ligeoverfor begge Rigers Nationalrepræsentationer — og det desto mere eiendommelig, jo mere Regjeringssystemet idethele glider over i Parlamentarismen —, naar han i dem har at optræde paa de respektive Regjeringers Vegne, den ene Dag med svensk og den anden med norsk Vind i sine Seil, for høist forskjellige og maaske indbyrdes modstridende Interesser at maatte svinge som en Hallingmand til Høire eller Venstre, alt eftersom der bliver trukket i den stockholmske eller den christianiensiske Snor. Alt Saadant passer neppe for en Æresmand med berettiget Selvfølelse. Man vilde vel sagtens — hvad man allerede nu har i nogen Grad forsøgt — arbeide paa at stille ham udenfor den politiske Partibevægelse; men dette er i Længden umuligt. Han maa have samme Grundsyn, maa tænke og føle i det Væsentlige overeensstemmende med sine Kolleger samt dele Skjebne med dem; ellers er han ikke virkelig Minister, men kun en Træklods, en død Vægt i Maskineriet, og vi kunne ikke forlange eller endog kun ønske en Opofrelse af den Art fra de Svenskes Side, ligesaalidt som Saadant vil kunne være tilfredsstillende inden vort eget Statsværk.

Ved Siden heraf maa jo ogsaa væsentlig Vægt lægges paa den Betragtning, at Indsættelsen af en mod begge Riger ansvarlig svensk eller norsk Fællesminister vilde stride mod Sveriges Grundlov, samt at Svenskerne endog i Aaret 1815

Digitized by Google

uagtet den særdeles stærke Opfordring, som laa i de daværende Omstændigheder og de forudgangne Erklæringer, dog viste sig uvillige til at røre ved sin Regjeringsform i Anledning af Rigernes Forening. Ikke heller senere have de formeentlig viist nogen Tilbøielighed i denne Retning; og der er saameget mindre Grund til at forvente nogen Sindsforandring i denne Henseende, som der her ikke alene vilde handles om noget i sig selv for dem usmageligt, men ogsaa den Indvending vilde ligge nær, at vi hverken skulde ville eller kunne garantere for, at vi ret længe vilde være tilfredse med saadant nyt Arrangement.

Naar det saaledes maa ansees givet, at knapt nok en ringe Minoritet i Sverige er vunden for bemeldte Fællesskab, medens det ogsaa i Norge kun omfattes med Velvillie af Mindretallet, medens de politiske Meningsstrømninger i begge Lande just gaa i Kanaler, hvis naturlige Afløb er i modsat Retning, og det derhos maa erkjendes, at det, hvis det indførtes, vilde praktisk medføre adskillig Ulempe og befindes i væsentlige Henseender utilfredsstillende, synes det andet Alternativ virkelig at anbefale sig til Antagelse eller idetmindste til velvillig Overveielse. Det bør betænkes, om ikke den Uvillie, som fra høist agtværdige Sider er viist derimod, for adskilliges Vedkommende væsentlig grunder sig i et Feilsyn med Hensyn til den bestaaende Unions virkelige Karakter, meest rigtignok i Sverige, men ogsaa til-

Digitized by Google

deels i Norge. Dersom de to Riger dannede en virkelig Union i almindelig statsretslig Forstand, være sig som Forbundstat eller idetmindste Statsforbund, vilde det være i sin Orden at have fælles Udenrigsminister, ansvarlig ligeoverfor det Fællesparlament, som da vilde bestaa; og selv som det er, at her ikke findes Fællesanliggender, vilde en saadan fælles Repræsentant ligeoverfor Udlandet kunne være hensigtsmæssig, forudsat at den Rigerne forbindende Kongemagt var stærkt organiseret, saa at dens Indehaver øvede en mægtig Indflydelse ligeoverfor Nationalforsamlingerne, og Udenrigsministeren under hans Ledelse stod uafhængig af Partierne inden samme. Men anderledes stiller Sagen sig, naar det Modsatte er Tilfældet; ligesom ikke en Sygdom helbredes ved blot at kurere løs paa dens for Dagen fremtrædende Symptomer, og et Saar ikke heles ved blot at tildække det, saaledes fører det ikke i Statslivet til noget godt at give det Ydre et skuffende blankt og regelret Udseende, naar ikke det Indre svarer dertil. Det er just denne Feil, man har begaaet ved fra Begyndelsen af i saa mange Maader at give Udseende af og vække Tanken om, at Norge var et Biland under Sverige. Efterhaanden er rigtignok dette ifølge ihærdige Bestræbelser fra Normændenes Side forandret, indtil nu det sidste Bolværk, det sidste Symbol staar for Tour til at skylles bort af de fremrullende Tidsbølger. Naar det saaledes forsvinder, vil

Digitized by Google

dette vel ubehageligen afficere adskillige Svenske, som ikke vidste andet, end at det hidtil i den her berørte Henseende bestaaende faktiske Forhold medførte en virkelig Styrke for Rigerne, istedetfor at det kun tildækkede en Svaghed; men de ville snart opdage, at kun en Foranledning til Strid og Forvirring er ophørt at existere. Og hvad angaar Normændene, seer jeg ikke rettere, end at de derved blive befriede fra en Pæl i Kjødet; deres Stilling til Broderlandet bliver paa engang værdigere og fredeligere, og en Kilde til Kjævl imellem Partierne bliver tilstoppet.

Blandt de forskjellige tildeels ret særegne Indvendinger, som have været anbragte mod Foranstaltningen, er ogsaa den, at maaske Stormagterne vilde erklære sig derimod. Vistnok er det Tilfældet, at disse i de Garantitraktater, hvori de førend Aaret 1814 ved Løfter om Blokade og Soldater i Mængdevis kjøbte Sveriges Bistand mod Napoleon, lovede meer, end Sverige siden opnaaede, men de overtagne Forpligtelser maatte ansees aldeles opfyldte, da Sverige selv erklærede sig tilfredsstillet; og Tanken om, at disse samme Magter, som i de senere forløbne Menneskealdere have, deels nødtvungne og deels frivilligt, deels udtrykkeligt og deels stiltiende, accepteret den totale Nedbrydning af den i 1814 og 1815 opførte politiske Bygning i Europa, nu vilde lade disse forlængst døde Overeenskomster lives op igjen, er ligesaa urimelig, som det er utænkeligt,

Digitized by Google

at Sverige vilde begjære Saadant. Det vilde i sig selv være de fleste af dem totalt ligegyldigt, hvorledes Sverige og Norge ordne sig med Hensyn til deslige administrative Forholde; dog maa det erkjendes at være ikke ganske umuligt, at Rusland vilde gjøre Undtagelse. Det kan maaske noget befrygtes, at det i Overeensstemmelse med sin tidligere Taktik andetsteds vilde undersøge, hvad der gav Udsigt til meest fremtidig Splid, enten Fortsættelsen af det nuværende Forhold eller Forandringen, samt at det vilde smile venligst til, hvad der maatte efter dets Anskuelse love meest Ufred. Forsaavidt vilde dets Bestemmelse være af Interesse; hvis det, hvad der nok kunde blive Tilfældet, misbilligede den nye Indretning, fik vi vistnok finde os i, at Forbindelsen med Rusland indtil videre blev at fortsætte gjennem den svenske Udenrigsminister.

Dersom Forandringen kommer istand, bør maaske ingen Mand inden de forenede Riger blive mere glad end just Hans Excellence Udenrigsministeren, vel ikke officielt og ikke heller officieust, men i sit Hjertes Lønkammer. Thi utaknemmeligere Forretninger end de, som hans Stilling under de nærværende Forholde medfører, findes vist ikke; han kan gjøre hvilketsomhelst, arbeide med den største Hengivelse og anstrenge sig til det Yderste for at tilfredsstille; Kulde og Misfornøielse bliver dog hans Løn i Norge.

Den nemmeste Maade, hvorpaa Norge vilde

Digitized by Google

kunne faa egen Bestyrelse af sine udenrigske Anliggender, vilde formeentlig være, at man forener den med det norske Statsministerium i Stockholm og henlægger under samme de Normænd, der nu gjøre Tjeneste i det svenske Udenrigsdepartement som konstituerede. Dette vilde være i nær Overeensstemmelse med den paa Storthinget i 1827 udtalte Forstaaelse af Grundlovens § 31; og selv om man ikke slutter sig til denne, maa, som ovenfor fremhævet, Kongen kunne træffe en Anordning af det Slags. Da Kongemagtens Indehaver i Aaret 1835 bestemte sig til at give den norske Statsminister Adgang til det svenske ministerielle Statsraad, skal det være skeet ved, at han i dette tilkjendegav bemeldte sin Villie og strax derpaa i norsk Statsraad forkyndte, at Saadant var skeet. Noget Lignende vilde vel mutatis mutandis kunne foretages for at bevirke den norske Statsministers Overtagelse af Landets udenrigske Anliggender, idet der tillige blev at anordne, at de to Udenrigsministre skulde træde i Forbindelse med hinanden, og de fornødne Meddelelser tilstilles Udlandet. For de fremmede Diplomater i Stockholm vilde det vistnok være behageligt at komme i direkte officiel Forbindelse med den norske Regjering paa denne Maade. Under de nuværende Forholde maa vist Udenrigsministeriet oftere paa dem gjøre Indtrykket af at være i nogen Grad et Omsvøbsdepartement, naar de ønske Oplysninger eller Afgjørelser an-

Digitized by Google

gaaende norske Anliggender; det maa forekomme dem mere letvindt at kunne direkte henvende sig til en norsk Myndighed som den nærmeste Kilde. At forresten fremmede Magter ikke vilde være tilbøielige til at akkreditere andre Gesandter hos den norske end hos den svenske Regjering, kan ansees selvsagt; enkelte af dem holde jo ikke engang særskilte Legationer i Stockholm og Kjøbenhavn; saaledes ikke Holland, Spanien og Portugal, til sine Tider ikke heller Nordamerika. Sverige og Norge have ogsaa kun een Gesandt for Haag og Brüssel; ogsaa kun een for Sachsen, Bayern og Baden, nemlig den samme, som er i Berlin. Paa den anden Side vilde ogsaa Norge formeentlig ret vel kunne undvære særskilt Repræsentation udenlands ialfald for det Første og paa de fleste Steder; det vilde kunne overlades til Fremtiden og de Erfaringer, den norske Udenrigsminister kom til at indhente, om og hvor det vilde være hensigtsmæssigt for Kongen at benytte sin grundlovmæssige Myndighed til at ansætte norske Diplomater. Det vilde vist ikke i de store Hovedstæder blive seet med synderlig Fornøielse, om den efter derværende Opinion nok allerede nu altfor talrige Flok af Smaastatsgesandtskaber yderligere forøgedes med et saadant fra Norge; og sikkert er, at det der kun vilde komme til at spille en tarvelig Rolle, saameget mere som naturligvis Storthinget under Gagereguleringen vilde sørge for, at Indtægterne bleve knapt tilmaalte.

Digitized by Google

Den norske Diplomat, som vel ogsaa kun kom til at blive chargé d'affaires, vilde neppe ved Siden af sin Kollega, den ialmindelighed adelige og ofte med et klingende historisk Navn udstyrede Minister for Sverige, Indehaveren af en gjennem Aarhundreder hævdet, vel bekjendt og anseet Stilling, naa op til at blive betragtet som stort mere end dennes Adjutant, hvis han holdt sig tilvens med ham, og i modsat Fald risikere at ansees for en meer eller mindre skandallysten Rolighedsforstyrrer. Da nu derhos vor Venstreregjering synes at befinde sig paa det fatale Skraaplan, der fører ned til Antagelsen af den amerikanske Grundsætning «To the victor belong the spoils», vilde det være at befrygte, at Posterne bleve benyttede som Belønninger for Partifortjenester, hvilket da end yderligere vilde svække deres Indflydelse. Selv de nordamerikanske Politikere, der sendes over til Europa som Gesandter for de forenede Stater, og hvilke vistnok i Regelen kunne paaregnes at være ret betydelige Personer efter at have arbeidet sig frem til at blive Repræsentanter for en saa talrig og mægtig Nation, selv disse klage oftere over Tilsidesættelse, og man seer Forslag fremsættes derovre om aldeles at ophæve disse Gesandtskaber for at undgaa deslige Krænkelser. I Forbindelse med det her Anførte kan ogsaa erindres, at der i Norge i Virkeligheden ikke, ialfald ikke siden ret langt tilbage i Tiden, har hersket nogen Misnøie med den Maade, hvorpaa de

Digitized by Google

svensk-norske Legationer have røgtet sit Hverv for Norges Vedkommende. Man har tvertimod anerkjendt, at de vise baade Nidkjærhed og Upartiskhed; selv nogle af de i sit Lands Fordomme og Eensidigheder meest faststikkende Svenske, f. Ex. General Bjørnstjerna (see hans vidtbekjendte Tale i Rigsdagens første Kammer 1886), skulle som Ministre i Udlandet paa aldeles udadlelig og endog udmærket Maade have iagttaget norske Interesser.

Der er et gammelt dictum, som ogsaa nu kan forventes at blive anbragt, nemlig at man ikke kan tjene to Herrer; men det holder ikke Stik ved nærværende Anledning. De nuværende Legationer ere jo vistnok godt vante til at udføre allehaande Paadrag ikke alene fra Sverige, men ogsaa fra de norske Ministerier, hvad enten disse Henvendelser skede direkte eller gjennem Udenrigsdepartementet. Der gives ogsaa mangfoldige Stater, blandt disse et stort Antal i Amerika, hvor Sverige og Norge kun repræsenteres af Konsuler, i Regelen baade i diplomatiske og andre Sager, uden at man nogensinde hører om Kollisioner, foranledigede ved at de maa lyde de to Herrer, Udenrigsministeriet og Indre-Departementet.

Det kan ogsaa være Omtale værd, at man ved fremmede Hoffer vistnok ikke er synderlig vant til at see den enkelte Monark repræsenteret ved meer end et Gesandtskab. Nogen egentlig

Digitized by Google

Ulempe vilde der dog ikke være heri; Exempler paa Saadant mangle heller ikke. Hannover havde saaledes under Forbindelsen med Storbritanien egne Gesandtskaber paa flere Steder, Luxemburg under Forbindelsen med Holland ligesaa (nemlig i Paris, Berlin, Wien og Brüssel); Kongostaten skal ogsaa nylig ifølge en Avisnotits have ansat en eller flere. Desuden har jo den Idee, at det er Staterne eller Regjeringerne og ikke Statschefernes Personer der repræsenteres, trængt meer og meer igjennem, alt eftersom de sidstnævnte have til en vis Grad renunceret paa den Ledelse af Udenrigspolitiken, som før var et Slags Privilegium for dem, og ere traadte tilside for sine Udenrigsministre. Kun for Ambassadeurernes Vedkommende — og af disse har jo Sverige ingen — holder Traditionen om et alter ego sig endnu paa en Maade ilive, skjønt ogsaa den er antikveret, især siden man har maattet acceptere Ambassadeurer for en Republik, nemlig Frankrig.

Dersom man nu dog saaledes af Hensigtsmæssighedshensyn bestemmer sig for at lade sig repræsentere af de samme Mænd som Sverige, opstaar Spørgsmaalet om, hvorledes dette bør skee, — enten saaledes at de svenske Gesandter erholde Udnævnelse som norske Embedsmænd, eller saaledes at det overlades til Sverige at lade de norske udenrigske Anliggender besørge af sine Gesandter — udenfra seet omtrent ligesom hidtil, men i Virkeligheden paa samme Maade, som det

Digitized by Google

for nærværende er overladt Holland at repræsentere Sverige og Norge i Japan, og som det af Danmark er overladt til Sverige at repræsentere det i Konstantinopel, samt til Rusland at repræsentere det i China, ligeledes som det forhen af Luxemburg var og formeentlig endnu er overladt til Holland at repræsentere det, hvor ikke det selv men vel Holland holder Gesandter. Denne sidste Methode vil formeentlig være den rigtigere, da Udnævnelsen af Svenske til norske Gesandter neppe vilde være forsvarlig ligeoverfor Grundlovens forhennævnte §§ 21 og 92. Imidlertid høres undertiden den Mening, at de nu forrettende Gesandter allerede ere ikke alene svenske, men ogsaa norske Embedsmænd; og hvis dette er rigtigt, vilde det vel være tilstrækkeligt for de nu ansattes Vedkommende, at de med Hensyn til deres norske Embedsanliggender udtrykkelig stilles under den norske Udenrigsminister. Den her omhandlede Anskuelse synes at være tiltraadt af Professor Aschehoug, der, medens han med Bestemthed betegner Udenrigsministeren som udelukkende svensk Embedsmand, erklærer Gesandterne for Fællesembedsmænd; hvis dette forholder sig saaledes (hvad der dog forekommer mig særegent, da de dog vel i Henhold til den svenske Regjeringsforms § 11 ere udnævnte i svensk ministerielt Statsraad), maa de vistnok have aflagt Ed til den norske Konstitution. Et svensk Embede bliver

Digitized by Google

naturligvis ikke fælles derved, at det kan lovligen betroes til en Normand.*

Det tør vel antages, at naar først det norske Statsministerium er traadt i Virksomhed som Udenrigsdepartement, vil dets Indehaver arbeide paa at bringe de ovenfor omhandlede Spørgsmaale til Løsning, saavelsom idethele bestræbe sig for at udjevne de Vanskeligheder, som kunne være forbundne med den nye Ordning, fornemmeligen med Hensyn til Forberedelsen af Anliggender, hvori Norge og Sverige bør optræde i Fællesskab, navnlig saadanne, hvori der handles om Krig og Deeltagelse eller Ikkedeeltagelse i en saadan, altsaa Alliance eller Neutralitet. En venskabelig Samarbeiden med den svenske Udenrigsminister vil jo være særdeles ønskelig i saadanne Sager, ligesom ogsaa i andre, der befindes hensigtsmæssigen at kunne behandles i Fællesskab uden at dog Nødvendighed tilsiger det, og den vil bety-

* I den allersidste Tid har man hørt yderliggaaende Radikale forsikre, at Norge helst hverken bør have Udenrigsministerium eller Gesandter, men inddrage Udenrigsbudgettet. Her kan man ret sige, at Yderlighederne berøre hinanden; thi efter dette Forslag vilde man i væsentlige Henseender komme tilbage til, hvad der nu faktisk existerer. Da Norge maa følge Sverige i Krig, vilde, naar Broderriget alene havde at stelle med Udenrigspolitiken, det nødvendigvis blive den Ledende. Saadan vilde altsaa Vindingen blive ved Siden af den lurvede Besparelse.

Digitized by Google

delig kunne lettes ved Anvendelse af Hans Majestæt Kongens høie og berettigede Indflydelse, hvilken bliver saameget mere velgjørende, som han sikkerligen er i Besiddelse af større Intelligens samt mere udstrakt og klart Overblik end hver enkelt af de Herrer Ministre, derhos parret med Upartiskhed og et mod begge Riger lige velvilligt Sind. Det kan her erindres, at Sager vedkommende Krig osv., som ovennævnt, ere overordentlig faa. Ved at see efter i Udenrigsdepartementets Kalender vil man blandt de henved 500 under Overskriften «Overeenskomster mellem de forenede Riger og fremmede Magter, afsluttede siden Aaret 1815» ikke finde meer end otte Transaktioner af den her nævnte Beskaffenhed, endda deriblandt Garantitraktaten med England og Frankrig regnet for to, videre medindbefattet Deklarationen af 1815 mod Napoleon efter hans Tilbagekomst fra Elba, samt «Freds-», Venskabs- og Handelstraktaten med China af 1847. Ogsaa Antallet af saadanne Overeenskomster, som uden at handle om Krig eller Fred, Neutralitet eller Alliancer, dog have en specifik politisk Karakter, som t. Ex. Konventionen af 8de Mai 1852 om Thronfølgen i det danske Monarki, er yderst ringe. Idethele tør paastaaes, at de berørte Vanskeligheder ved Oprettelsen af særskilt norsk Udenrigsstyrelse have været stærkt oppustede under Diskussionerne. Med en Smule god Villie kommer man en lang Vei; «where there is a will, there is a way».

Digitized by Google

Blandt de Gjenstande, som vilde paatrænge sig det nye Ministeriums Opmærksomhed med særdeles Vægt, — hvis den da ikke allerede er bragt i en eller anden Orden, naar det er naaet til at blive oprettet — tør nævnes Spørgsmaalet om, hvorvidt og paa hvilke Steder særskilte Konsuler bør ansættes. Dette vil da have tabt sin egentlige Braad, fordi det under den nævnte Forudsætning ikke længer tiltrænges som Muurbrækker for videre gaaende Fordringer. Ingen oprigtig Mand vil formeentlig kunne nægte, at der paa Bunden af den hele Konsulatrummel ligger Politik, idet de Grunde, der ere anførte for en fuldstændig Skilsmisse som nyttig for Landets Skibsfart, Handel og Industri, vare saa magre, at de umuligen undtagen gjennem en ihærdig Agitation kunde trænges ind i Bevidstheden hverken hos de nærmest vedkommende Klasser eller hos Massen af Befolkningen. Det meest — og omtrentlig eneste — præsentable Argument, nemlig det om Konkurrencen mellem norske og svenske Interesser paa de udenlandske Markeder, tager sig temmelig særegent ud, naar man betænker, at t. Ex. Storbritaniens samt de talrige under dets Krone hørende Landes Interesser, utallige som disse ere, baade saadanne, som konkurrere med hverandre, og saadanne, som ikke kollidere, have med neppe nogen nævneværdig Undtagelse fundet sig vel tjente med at varetages af et enkelt Konsulat paa hvert Sted. Tysklands forskjellige Stater havde forhen hver

Digitized by Google

sin Konsul paa talrige Handelspladse, men enedes ved Rigets Stiftelse om at holde Fælleskonsuler, og ikke vides nogen af dem at have anseet sig brøstholden derved. Ligeledes trives den nordamerikanske Unions mangfoldige Stater ved det atlantiske saavelsom ved det stille Hav og den mexikanske Bugt meget vel uden at forlange særskilte Konsuler. Det kan saaledes slaaes fast som utvivlsomt, at vi, dersom ikke det politiske Moment var kommet til, vilde være forblevne tilfredse med Konsulatvæsenet, saameget mere som dette jo allerede forlængst haves særskilt norsk, kun saaledes at de samme Personer, som ere Indehavere af de norske Konsulembeder, tillige indehave de tilsvarende svenske; de ere ikke svensknorske, men svenske *og* norske, norske *og* svenske Embedsmænd. Kun med Centralstyrelsen er det i Overeensstemmelse med den under Venstreregjeringen i 1886 udkomne Konsulforordning i et Par Henseender mindre heldig bevendt, især fordi den tillagde Udenrigsministeren en unødig Instruktionsmyndighed, som, hvis den udøvedes med mindre Forsigtighed end skeet er, kunde foranledige ret besynderlige Kollisioner med Indredepartementet, samt tillige bemyndigede ham til uden norsk Medvirkning at udnævne de ulønnede Vicekonsuler. Disse Mangler vilde kunne rettes, uden at Forberedelsen af den Reform antageligen behøvede at bringe den norske Udenrigsminister og den norske Regjering synderlig Besvær. Ogsaa

Digitized by Google

vilde vistnok et fuldkommen tilfredsstillende Arrangement med Hensyn til den fælles Konsulatkasse uden stor Vanskelighed kunne opnaaes, enten saaledes at norsk Myndighed fik Deeltagelse i dens Ledelse, eller saaledes at der istedetfor samme indrettedes to Kasser, en norsk og en svensk. Kort, alting vilde kunne bringes i Orden, naar kun den norske absolute Uvillie mod svenske Principatlyster kommer til at savne alt Grundlag. Man vil da kunne tænke paa at have de samme Konsuler som Sverige, uden at berøres mere af national Ømfindtlighed, end om Spørgsmaalet havde været om at holde saadanne Funktionærer fælles med et andet Land, t. Ex. Danmark eller Holland. De Penge, som vilde bespares ved at undlade Ansættelsen af særskilte norske Konsuler, skulde med meget større Nytte kunne anvendes til Fremme af begge Rigers Fordeel gjennem Oprettelsen af fornødne gagerede Konsulater paa fjernere større Handelspladse i det østlige Asien, det vestlige Amerika og kanske i Australien; og paa den anden Side bør man heller ikke glemme, at en Nedsættelse af Konsulatafgifterne vilde være ret velkommen paa en Tid som den nærværende, hvori der med Grund klages over Tryk paa Næringsveiene, Konkurrence med Fremmede paa Fragtmarkedet m. m.

Af det tidligere berørte Forhold, at Udlændingen ikke kjender synderlig andet til den norske Statsrets Genesis end Kielertraktaten, følger,

Digitized by Google

at han ialmindelighed anseer Normændene ufornøielige og endog urimelige i deres Fordringer, da de jo idethele have været ganske lempelig behandlede af de Svenske. Vistnok erkjender han, at de Norske have opført sig ret skikkeligt, idet de ikke have gjort Oprør og søgt at løsrive sig, saaledes som Tilfældet har været med alle de andre Folkeslag, der ved Rekonstruktionen af Europa i 1814 og 1815 bragtes ind i Forbindelser, der ikke behagede dem, eller som vare i sig selv unaturlige, saaledes som Polakkerne med Russerne, Belgierne med Hollænderne, Lombarder og Venetianer med Østerrige, og Holstenerne med Tyskland (uden tillige at løses fra Danmark). Alle disse Kombinationer bleve Kilden til blodige Revolutioner og Krige, som enten førte til tvungen Sammensmeltning, national Tilintetgjørelse og Despoti, eller til Sprængning og Adskillelse; medens den svenske og norske Forening har ikke ført til værre Ulempe end Mundhuggeri og Pressespektakel. Vor Udlænding vil synes, at vi, eftersom vi som sagt i Sammenligning med andre have havt det ret godt, burde, langtfra at suurmule, vise Taknemmelighed; men han er tilbøielig til at oversee, at Grunden til, at det er gaaet saa nogenlunde, just er at søge i, at Normændene i sin Tid med urokkelig Standhaftighed nægtede at acceptere de Kaar, som bødes dem efter Kielertraktaten, og om hvis Karakter man allerede kan gjøre sig et Begreb ved at erindre, at selv

Digitized by Google

det Konstitutionsudkast, som indleveredes af de svenske Kommissærer efterat Karl Johan havde ved Konventionen til Moss anerkjendt Maigrundloven, forbeholdt Kongen Ret til at indsætte svenske Embedsmænd i betydelig Udstrækning. Havde de istedet derfor underkastet sig Sveriges Overhøihed eller Protektorat, vilde sandsynligvis ikke heller Norge være blevet længe skaanet for de Storme, som gik hen over flere af det øvrige Europas Nationer, da det dæmrede i deres Bevidsthed, at de nærede Forhaabninger om Frihed og Lykke vare blevne skuffede. Det var en Ulykke, at man ikke i Sverige ude i Folket har gjennem Generationer vist synderlig mere Evne end i Udlandet til at see dette, og at man ikke har været tilstrækkelig gjennemtrængt af den Erkjendelse, at ligesom Traktaten af Normændene har været altid betragtet og behandlet som absolut ugyldig, forsaavidt angik deres Overladelse til Sveriges Konge, saaledes var den ogsaa for Sverige død og begraven fra det Øieblik, da det overordentlige Storthing samtykkede i Foreningen, og da Karl Johan udtrykkeligen forsikrede, hvad der senere i Rigsaktens Indledning fik sit høitidelige og officielle Udtryk ved den Erklæring, at Foreningsbaandet var at ansee som «ei ved Vaaben, men ved fri Overbevisning tilveiebragt» og alene at burde og skulle «fastholdes ved indbyrdes Erkjendelse af Folkenes lovlige Rettigheder». Dersom de noble Tanker, der udtaltes ved disse

Digitized by Google

Leiligheder og tillige i den kongelige Proposition til Sveriges Stænder af 12te April 1815, saavelsom af den svenske Konstitutionskomite samme Aar, idet de klarligen indrømmede, at Foreningen sluttedes paa Grundlag af fuldstændig Lighed; dersom man derhos var altid vedblevet uden Vridninger og halsbrækkende Fortolkninger — og i klar Overeensstemmelse med Udtryk i nysnævnte Proposition saavelsom i kgl. Resolution af 26de Oktober 1818 — at læse og forstaa Rigsaktens tydelige Ord om, at Foreningens Vilkaar vare ordlydende indbefattede og indførte i bemeldte Dokument, altsaa netop disse Vilkaar og ingen andre, saa vilde sandsynligvis ikke alene mangfoldige Rivninger i Tidens Løb være undgaaede, men Forholdet selv vilde maaske da i Fred og Venskab have udviklet sig til Grundlægning af en sand «Forening» med virkeligt Samhold og enkelte Fællesinstitutioner. Man har seet andre Statskomplexer i det samme Tidsrum voxe sig ud fra den løseste Forbindelse til nær Sammenslutning under Omstændigheder, som skulde kunne synes mindre gunstige end i Skandinavien, navnlig i Tyskland og Schweitz, i hvilke begge Lande ikke alene Nationaliteterne og Sprogene, men ogsaa den af alle Indflydelser i Folkenes Liv allerdybest indgaaende, nemlig Religionens, stillede den ene Deel af Befolkningen imod den anden. Men der saa man ikke de større Samfund ideligen fornægte de mindres Rettig-

Digitized by Google

heder eller plage og irritere Kompagnonerne ved Krænkelser af deres nationale Selvfølelse. De i Begyndelsen Lys og Varme udspredende Glimt af storstilet Liberalisme fra Sveriges Side, saadan som man kunde vente denne hos en vidtskuende Statsmand, udslukkedes kun altfor snart; og desværre saaes den, som i bemeldte Henseende var gaaet i Spidsen, at give sig hen til en ret utækkelig Reaktion, saasnart han havde faaet see ned i den vistnok forskrækkelige Afgrund af økonomisk Misere, hvori Landet efter sine fleeraarige Lidelser og seneste krampagtige Anstrengelser var nedsunket. Han blev grebet af en vis Foragt for det; han maa have ærgret sig over, at den Skat, for hvis Erhvervelse han havde maattet føre ikke mindre end tre Krige, med Franskmændene, med de Danske og slutteligen Normændene selv, viste sig at være saa ringe og medførte saamange Sorger. Maaske har han sammenlignet sin Skjebne med den ham i aandelig Henseende saa underlegne Keiser Alexander, som ved og efter den famose Geschäft i Åbo havde vidst at klare Betalingen baade for Hjælpen mod Napoleon og for den sikrede Besiddelse af Finland ved paa godt Russisk kun at give Anvisning paa en udenfor staaende Trediemand, hans gamle Ven Kong Frederik. Til Belysning af hans daværende Følelser mod Norge skal kun her exempelvis henpeges paa, hvad der meddeeltes i et Brev af 1819 fra Statsraad Motzfeldt til Grev

Digitized by Google

Wedel Jarlsberg, at der i Anledning af Opgjøret med Danmark taltes af Kongen «med en Bitterhed og Haan for Norge og dets Stilling, saameget mere krænkende for os, som E og W» (Engestrøm og Wetterstedt) «vare nærværende, og det syntes det just blev sagt for at kildre dem» Fra ham udgik ogsaa ved flere Leiligheder den ringeagtende Ytring, at Norge før kun havde været en Provins af Danmark, et Udtryk, som var ligesaa urigtigt, som om man havde sagt, at Skotland var en Provins af England eller fra 1815 til 1830 Belgien en Provins af Holland; det dannede som bekjendt sammen med «Tvillingriget» Danmark samt med Schleswig og Holsteen et Fællesmonarki og var fuldkommen ligeberettiget med bemeldte Broderland, om end vistnok en Deel af det sidstnævnte, nemlig Sjælland, hvor Kongen med al hans Glans og Herlighed residerede og Centralautoriteterne havde Plads, fik mere Deel end Monarkiets øvrige Dele af de gode Ting, hvorover Majestæten i sin Magtfylde disponerede.*

Naturligvis vare saadanne Stemninger hos den høit anseede Karl Johan ganske raske til

* Det nægtes forresten ikke, at Karl Johan her kunde være noget at undskylde, fordi det i hiin Tid kunde hænde, at selv Norske brugte den slurvede Udtryksmaade, at Norge havde været «under Danmark». Det blev ogsaa snart hos kortsynede Patrioter — enkelte af dem maaske ogsaa med Tanke om derved at indsmigre sig hos den daværende Magt-

Digitized by Google

at paavirke hans Omgivelser og fra disse at brede sig videre ud blandt Svenskerne, som vel følte sig kun lidet smigrede ved at skulle være knyttede under Lighedsbetingelser til et saa ringe Land, og det saameget mindre som de vare vel vante til at høre tale i høie Toner om sine ærerige Minder og just ved Deeltagelse i Krigen mod Napoleon havde seet disse gjenfødte i saadan Fylde, at derved dreves ud af Erindringen det sidste Aarhundredes Jammer med dets Revolutioner, Statskup, Kongemord, ulykkelige Krige og beskjæmmende fra Udlandet modtagne Stikpenge. Under disse Omstændigheder var det ogsaa forklarligt, at de intet Øie havde for, at Norges Afstaaelse ved Kielertraktaten var en Uret, som selv i hiin lovløse Tid, da endnu det Napoleonske Rovsystem herskede næsten overalt, vakte Forargelse ialfald i England, hvor der endnu fandtes nogen politisk Moral, og at det stedfundne Overfald paa Nabolandet vilde have været utilbørlig Vold, selv om dette ikke faa Aar iforveien havde erhvervet Krav paa deres Tak ved

---

haver — et Mundheld, at Normændene havde været ret elendige og undergivne de Danske; medens det Sande dog var, at de havde været anseede fuldkommen jevngode med disse Medborgere, ligesom de overhovedet ingenlunde vare betagne af nogen Trældomsaand, men følte sig frie og stolte, hvad de ogsaa havde Ret til, idet baade de og Danskerne vidste, at det stod i deres Magt at hæve Forbindelsen, naarsomhelst de bleve saa tilsinds.

Digitized by Google

at være dem behjælpelige til at blive kvit sin gale Konge. Uagtet deres egen Armee just nyligen havde i Tyskland kjæmpet hæderligen for «Nationernes Selvstændighed» samt bistaaet de Undertrykte til at blive frie Folk, som det hed i dens høie Førers Proklamationer af 15de August og 10de September 1813, og til saaledes at sønderbryde en Mængde folkeretlige Overeenskomster, var det dem ikke paafaldende, at denne samme Fyrste under Trudsler af Straf for Oprør og Majestætsforbrydelse havde opfordret samt ved Udsultning gjennem Blokade og ved Krig søgte at tvinge Normændene til Underkastelse under de «hellige Traktater», hvori de vare blevne solgte; man syntes tvertimod, at naar Keiseren af Rusland efter erhvervet Tilladelse af Napoleon havde bemægtiget sig Finland, maatte det være i sin Orden, at Sverige efter Samraad med den samme Alexander skaffede sig Erstatning paa Trediemands Bekostning. Mange fandt det vel endogsaa paa en Maade umoralsk, at det udseede Offer strittede imod. Den dyrt indkjøbte levende Vare maatte ikke have Ret til det. Med saadanne Forestillinger var det jo ganske vanskeligt at forene Ideen om Ligestillethed, hvilken heller ikke kom tilsyne i det Ydre, i de Mærker og Symboler, som i den uvidende og kritikløse Mængdes Øine gjælde mange Gange mere end statsretlige Forklaringer. Man satte Sverige foran Norge i den kongelige Titulatur paa norske

Digitized by Google

Love og Anordninger, man saa det svenske Flag blive forsynet med en Smule Rødt og Hvidt i et Hjørne, man fandt den norske Løve anbragt under de svenske tre Kroner paa svenske Mynter og i det svenske Rigsvaaben osv.; og man hørte i 1821 saavelsom nu og da senere Norbaggerne, naar de ikke vilde indgaa paa de reaktionære hyppig gjentagne Grundlovforslag, omtales som opsætsige Undersaatter, der skulde eller burde bringes til Ræson af svenske Tropper og af svensk Marine. For den svenske Presse vilde det have været en smuk Opgave at oplyse om det rette Forhold; men den synes aldeles at have unddraget sig derfor, hvorimod den sluttede sig til de mest udskeiende Udslag af Chauvinisme og Fordomsfuldhed. Det blev meget almindeligt at fortælle, at Norge var blevet overvundet eller endog erobret i 1814, og at Karl Johan blot af Genereusitet havde tilstaaet nogle Friheder. At Karl Johan efter egen Tilstaaelse (f. Ex. i Skrivelse til de svenske Kommissærer af 7de Okt. 1814) havde fundet Landets Undertvingelse ugjørlig med de Resourcer, hvoraf han var i Besiddelse, kjendtes maaske ikke; men man kunde ikke være uvidende om, at Tilbudet om at anerkjende Eidsvoldsgrundloven skede umiddelbart efter de for de Norske heldige Fægtninger ved Lier og Matrand, ligesaalidt som om at de Ordres fra det norske Hovedkvarter, ifølge hvilke den norske Hovedarmees Tilbagevigen fandt Sted,

Digitized by Google

dikteredes i høist væsentlig Grad af politiske Hensyn. Ligeledes burde man have givet Sandheden Æren og erkjendt, at Karl Johans Koncessioner skede under tvingende Tryk fra Wien, hvor de til gamle Kongehuse hørende Fyrster, hvis tidligere Besiddelser vare tilfaldne den gjennem to Revolutioner til Samfundets Høider opløftede og af kun Faa elskede Parvenu, plæderede sine Interesser hos Monarker, som just nyligen efter Datidens første Statsmænds, Talleyrands og Metternichs, Raad havde opstillet Legitimitetens Princip som det ledende ved Gjenopbyggelsen af det europæiske Statssystem. Naar der fra Norge hørtes Klager som de, der omsider samledes i Storthingsadressen af 1837, over Krænkelser af Nationalfølelsen, saaledes som man maatte vente af ethvert ærekjært Folk, og ingenlunde mindst fra det svenske selv hvis det havde været i lignende Tilfælde, mødtes Saadant næsten udelukkende kun med Spot og Haan af «Argus», «Minerva» og i mangfoldige politiske Opsatser, af hvilke flere almindeligen antoges at udgaa fra Kongens eget Kabinet*. Naar Kongen paa den

* Allerede i 1814 var af de svenske Kommissærer anslaaet denne Tone, idet de skrev til Karl Johan om «l'irritation enfantine de cette nation» og en af dem, Wirsén, i en Skrivelse til Udenrigsministeren forsikrede, at «det norska folket är alltför besynnerligt, man får handtera dem obeskrifligen varsamt» osv. Man skulde dog tro, at saa kloge Mænd maatte være sig bevidste, at tilsyneladende simple Ord og

Digitized by Google

mellem ham og det norske Folk altid bestaaende Differens angaaende, hvorvidt den politiske Tilstand i Landet i Tidsrummet mellem 14de Januar og 14de August 1814 havde været revolutionær eller ikke, byggede de besynderligste Theorier og t. Ex. betragtede Syttendemaifesten som en Gyselighed, ja endog sommetider udtrykte sig, som om han troede, at Normændenes Frihed og Konstitution vare Gaver fra ham, kunde han være vis paa at finde Medhold i den svenske Presse, hvor meget end denne ellers i den senere Tid havde at udsætte paa ham. Og ligesaalidt som i Dagspressen fandtes Oplysning for Folkets bredere Lag i Skolebøger eller Folkeskrifter; de norske Begivenheder i 1814 og senere bleve nemlig saaledes fremstillede at Sandheden fordunkledes. Der udgaves endog Landkart, hvorpaa Grændsen mellem Rigerne næsten forsvandt. Vistnok blev den eensidige og saa ofte af opbrusende Lidenskabelighed beherskede, men imponerende, geniale og trods det Fremmedartede i hans Væsen paa Grund af mange noble Egenskaber populære Karl Johan efterfulgt paa sin Throne af en Hædersmand med mindre glimrende Evner, men sundere Anskuelser, større Besindighed og aandig Ligevægt, en Fyrste, som ikke alene allerede i sin første Throntale uden Forbehold erkjendte Grund-

---

Former ofte dække Principer, som det er af høi Vigtighed at hævde.

Digitized by Google

sætningen om fuldstændig Lighed, men ogsaa siden handlede derefter; og ligeledes have de senere Konger, høit dannede og udrustede med klarere Syn end deres svenske Omgivelser for de norske Krav, retsindigen arbeidet paa at formidle mellem disse og de svenske Anskuelser. Men dette faldt dem alle ret vanskeligt, da baade Læg og Lærd, baade den lavere og den høiere Presse vedblev i den tidligere Utilbøielighed til at indrømme, hvad Ret var. Og ikke alene de saakaldte «Norskædere» ere indtil denne Dag vedblevne i samme Spor som deres Fædre; men ogsaa de andre, de saakaldte venligsindede, lignede dem i meget, kunde endog gjøre sig endnu ubehageligere ved sit Overmod, idet de antoge en Beskyttermine ligeoverfor Normændene og undskyldte dem som de yngre Brødre, hvem man burde vise Overbærenhed i deres Ufornuft. Grovhederne kom fra de førstnævnte ligesaa tykt som nogensinde forhen; og først langt ned i Tiden begyndte norske Blade at gjengive dem Ligt for Ligt. Rigtignok bleve disse snart i den Henseende jevngode med deres Læremestere. De Lærde viste ikke mere Evne end Avispressen til at løfte sig op til et friere Syn af Forholdene; og det Samme var desværre Tilfældet med Statsmændene, saa at begge disse Klasser — om end vistnok med enkelte Undtagelser, «rare and far between» — gjorde sit Bedste til at forbitre Forholdet mellem de to Folk. Professor Alin

Digitized by Google

naaede endogsaa saa seent som Aaret 1889 Toppunktet, idet han ikke alene paastod, hvad kløgtige Folk allerede før ham havde udfunderet, den Monstrositet, at der foruden Unionsakten (Rigsakten) gjaldt Unionsbestemmelser aldeles stridende imod de i den udtalte Tendenser,* men endog havde opdaget, at den norske Grundlov ikke kunde forandres uden Sveriges eller Sveriges Konges Samtykke, hvorved den Deel af vor Statsret, hvis Grundlag er Storthingsbeslutninger af sildigere Dato end 1814 og sanktionerede af den norske Kongemagt, maatte ramle overende. Hvad specielt angaar de svenske Statsmænd, har det til sine Tider ligget ret nær at tænke paa Axel Oxenstjernas Ytring om den liden Forstand, hvormed Verden regjeres. Disse Herrer, som jo tungt maatte føle Ansvaret ligeoverfor sit Land og ligeoverfor Historien, kunde vel ikke letteligen vise fra sig den Tanke — de ere jo selv ikke trællesindede — at om end Norge virkelig havde i sin værste Trængselsperiode lidt den Ydmygelse at maatte anerkjende Sveriges Overhøihed, vilde det, saasnart det blev sig bevidst at have gjenvundet nogen Kraft, anvende denne til at stræbe efter Frigjørelse og ved Leilighed løsrive sig, paaberaabende, om ikke gamle Dokumenter, saa dog

* Mærkeligt nok anerkjender Alin selv (Pag. 135 i hans Bog om Unionen), at dette ikke rigtig passer med Rigsaktens Ord; men han finder naturligvis, at Feilen laa hos Rigsakten og ikke hos Theoriens Forfægtere.

Digitized by Google

den enhver Nation tilkommende naturlige Ret til at nyde Frihed og Lykke efter sin egen Façon. Nu og da har man rigtignok seet dem give noget efter; men det har været med Uvillie og under Reservation af at begjære Godtgjørelse gjennem Indrømmelser fra norsk Side, og, hvad der i Politiken er saa skjæbnesvangert, det forsonende Skridt gjordes for seent, hvoraf Følgen blev, at de endog forspildte den Tak, som ellers vilde være bleven dem tildeel. Mærkeligt nok vare de toneangivende blandt Sveriges Statsmænd endnu i Aaret 1891 ikke kommet videre, end at selve Kongens Raadgivere i Statsraad den 28de Januar benægtede Norges Ret til Deeltagelse i de ministerielle Sagers Behandling under Paaberaabelse af, at hverken Rigsakten eller nogen anden unionel Lov indrømmer det en saadan; — hvilket Ræsonnement vilde være forstaaeligere, dersom Kielertraktaten, trods den senerehen ved Fredens Gjenoprettelse betingede høitidelige Renunciation paa samme, var forbleven fuldstændig gjældende og dannede Grundlaget for Norges Statsret, saa at Grundloven og Rigsakten oktroieredes af Naade. Isaafald vilde nemlig de Norske ikke kunne kræve som Ret mere end, hvad der ved bemeldte Love var dem udtrykkelig tilstaaet, medens den kongelige Majestæt havde forbeholdt sig at disponere over det Øvrige. Naar der forresten som passende Kompensation for svenske Tilstaaelser har været nævnt Forandring i den

Digitized by Google

norske Grundlov om Krigsmagtens Anvendelse, skal det ikke benægtes, at saadan Forandring kan være hensigtsmæssig. Den meget omtalte § 25 blev formet som den blev ingenlunde, som nogle have fundet paa at fortælle, i Mening at tage et Æqvivalent for Sveriges Ledelse af Udenrigspolitiken, men blot fordi man ansaa Karl Johan meget krigslysten og frygtede for, at han vilde styrte sig ind i Eventyrpolitik ligesom flere af Sveriges tidligere Konger; da denne Frygt siden viste sig ugrundet og ikke heller nu næres for det Bernadotske Dynastis Vedkommende, ligesom ogsaa forøvrigt Forholdene nu ere meget forskjellige fra dengang, bør antageligen det Værn, som man søgte i bemeldte Paragraf, helst borttages til Fordeel for det fælles Forsvar. Men dette er en Sag for sig; og der er intet at kjøbslaa om, intet at betale for, saalænge de Norske blot begjære det, hvortil de ere berettigede. Begge de i Sverige saa gjængse Ideer, at Normændene gjennem den hele Unionstid have begjæret formeget og vist sig paagaaende og unøisomme, samt at de, naar man endelig tilstaar dem noget, ialfald bør afkræves Vederlag derfor, falde naturligvis sammen til intet, naar det maa erkjendes, at de i Virkeligheden aldrig have begjæret meer, end hvad de fra Begyndelsen af havde betinget sig, altsaa kun faktisk Adgang til Nydelsen af Rettigheder, som vare blevne dem forholdte. Naar man anskuer Sagen fra dette Synspunkt, som er det rigtige, tør det

Digitized by Google

siges til deres Ære, at de have vist adskillig Langmodighed*, saa at det blot er temmelig nylig, at de gik trætte og bleve noget umedgjørlige. Normændene ere just, ligesom Svenskerne, et «trøgt» Folk, fuldt af Hidsigheder.

Det er i det Foregaaende antaget, at Grunden, hvorfor disse falske Ideer ikke ere blevne hæmmede i sin Vext, er at søge deels i folkelige Fordomme og deels i en Række af Misgreb, begaaede inden de ledende Klasser. Hermed er dog ikke sagt, at man i Sverige lettere lader sig lede vild end andetsteds; man seer overalt i de høiest civiliserede Lande, at saasnart den nationale Følelse, den folkelige Egoisme berøres, er den offentlige Mening udsat for de største Feiltagelser. Man behøver ikke, for at finde Exempler herpaa, at gaa videre end til Tyskerne, som blive ganske oprørte, naar de høre om Landsmænd, der i andre Lande ikke see sin Nationalitet og sit Sprog til det Yderste respekterede, medens de finde det utilgiveligt, at fremmede inden deres eget Riges Grændser boende Folkestammer, selv om de end først nyligen ere med Vaabenmagt indforlivede, ikke med faareagtig Taalmodighed lade sig fortyske. At der er noget uretfærdigt eller inkonsekvent i at anvende «schneidige» Forholdsregler mod saadanne, falder slet ikke en

* «Det norske Folk er et taalmodigt Folk», hed det i Storthingets Protokolkomités Indstilling efter Begivenhederne i 1885 og 1886.

Digitized by Google

Gjennemsnitsgermane i Tanken; naar han synger sit «Deutschland über alles», ledes han kun altfor ofte af den samme Stemning, som hos Briten klinger ud i et «England for ever, right or wrong!» Man har jo ogsaa blandt os selv mange Beviser paa, hvorledes den almene Mand kan bedaares ved Anslaaen af den nationale Streng; vore Agitatorer have vidst at indbilde ham de utroligste Ting og derigjennem vække endog en dybtgaaende Bevægelse.

Umedgjørligheden i Norge er nu vistnok som bekjendt i den sidste Tid gaaet saavidt, at nogle heller ville see Unionen opløst end finde sig i, at der fortsættes som hidtil; og dette er saa meget mere betænkeligt som ogsaa de, der have faaet Smag paa Republikanisme eller Socialisme, med god Grund mene, at der vil blive hyggeligere Udsigter for dem, saasnart Unionen ophører. Det er klart, at Hengivenheden for Unionen ikke ved nogetsomhelst Agitationsmiddel kan svækkes mere end ved Forestillingen om, at Landet er et Slags Underbrug under Sverige og dets Beboere en Art Skandinaver af anden Klasse; derfor er det af høi Vigtighed, at ethvert Underlag for saadan Tale snarest muligt bortfalder. Det er forresten en i sig selv mærkelig Kjendsgjerning, at Unionen med alle dens Mangler har næsten lige fra sin Begyndelse og indtil den seneste Tid været høit vurderet af Nationen, ialfald af dens umaadelige Majoritet. I 1814 gik man jo vistnok ind derpaa

Digitized by Google

med saa stor Ulyst, at mange vel kun besluttede sig dertil for ikke at risikere total Tilintetgjørelse af Landets Velfærd; men Tilslutningen var alligevel fuldkommen loyal og uden Bagtanke. Opgjøret ansaaes definitivt, og der var aldrig indtil nylig noget Drag i den offentlige Mening, end sige nogen aktiv Optræden i Retning af at bryde den trufne Overeenskomst; man vilde just kun, at den skulde forblive som den var. Anderledes Karl Johan og Svenskerne, hvilke lydeligen nok forkyndte, at de betragtede den stedfundne Aftale kun som et Trin paa Stigen, der skulde føre op til en nærmere Forening, medens som oven anført de Midler, der anvendtes for at opnaa dette i sig selv ikke unaturlige Ønske, vare ret ufornuftige baade i sig selv og specielt i Betragtning af det norske Folks Karakter. Jo mere bagvendt man indrettede sig i denne Henseende, desto stivere blev da ogsaa Modstanden, saa at snart næsten alt, hvad der paa nogen Maade kunde henføres under Amalgamationslyster eller svensk Principat, blev bekjæmpet og tildeels nedvoteret. Det er endog muligt, at undertiden sociale og ekonomiske Fremskridt, som vilde have fundet Sted, hvis de to Lande vare forblevne fredelige ved hinandens Side uden politisk Bindemiddel, just derved bleve hindrede eller forsinkede. Der mangler ikke engang Exempler paa, at Sverige og Danmark bleve i Civilisationens og Handelssamkvemets Interesse enige med hinanden om Reformer, der enten slet

Digitized by Google

ikke eller først senere kom istand imellem Sverige og Norge. Saaledes kom i 1861 et Arrangement istand mellem Sverige og Danmark om Exekution af Domme, medens de samtidige Bestræbelser for at faa Lignende bestemt for Sveriges og Norges Vedkommende gjorde Fiasko; gjensidig fri Kystfart tilveiebragtes først mange Aar efter, at den var bragt istand mellem Norge og flere andre Lande, deriblandt Danmark, og ligeledes meget senere end Sverige og Danmark kom overeens derom. Myntkonventionen kom ligeledes istand mellem Sverige og Danmark, førend den antoges af Norge. Den nye Søfartslov, som tænktes i det Væsentlige overeensstemmende for de tre nordiske Riger, er antaget af Sverige og Danmark, men ikke hidtil af Norge. Om den vistnok vigtige gjensidige Lovgivning om Handel og Told, hvis Grundvold lagdes i Karl Johans stærkeste Magtperiode, skylder den politiske Forbindelse nogen betydelig Deel af sin Vext og Trivsel, kan vel betvivles; vist er det, at der ideligen har været Krangel og Misfornøielse med Hensyn til samme og flere Omarbeidelser. Ligesaa tør vel antages, at den ogsaa uden de politiske Hensyn kunde være kommet istand ifølge de naturlige Forholdes tvingende Krav. Det langt mere gjennemgribende Toldforbund, som sluttedes imellem flere tyske Stater førend Stiftelsen af det tyske Rige, bestaar endnu mellem dette og det i politisk Henseende udenfor Riget staaende Luxemburg.

Digitized by Google

Det har vistnok været paastaaet, at vi, hvis Svenskerne i 1814, da de erfarede vor Utilbøielighed til at binde os til dem, havde i Venskabelighed frafaldt sin Begjæring desangaaende, senere vilde være blevne Offere for alskens Anfald udenfra; men dette har ingensomhelst Rimelighed for sig. Der fulgte nemlig en lang Fredsperiode i Europa for de mindre Stater, forsaavidt som Uenigheder mellem dem selv angik; de havde lært, at det vilde være selvmordersk at bekrige hverandre, og de vidste derhos godt, at det vilde være afsindigt at give sig ikast med de store, naar det ikke netop gjaldt at forsvare sin Tilværelse. Ogsaa de store Stater lode de andre i Ro, naar de blot ikke indlode sig paa Revolutioner; og selv disse bleve nogenlunde ustraffede, efterat den hellige Alliance af den græske Opstand havde modtaget Spiren til sin Opløsning. Man saa Sverige leve i fuldkommen Samdrægtighed med dets gamle Fiende Danmark; og Oskar den første erklærede endog ved en betydningsfuld Leilighed, at Krig mellem de skandinaviske Stater var bleven en Umulighed. Portugal vegeterede fredeligen ved Siden af Spanien; og Danmark saavelsom Nederlandene førte ikke andre Krige end saadanne som, ialfald i sin Begyndelse, vare borgerlige Uroligheder, foranledigede ved unaturlige Dispositioner fra Stormagternes Side ved den store Rekonstruktion i 1814—1815. Hvorfor

Digitized by Google

skulde da ikke ogsaa Sverige og Norge have gaaet frem i Trivsel og god Forstaaelse med hinanden uden farligere Kollisioner end ialfald den berømte Sukkerkrig? I Virkeligheden voxede jo næsten alle deres Stridigheder kun ud af Unionen selv. Og hvis nogen Stormagt havde truet os, vilde sagtens det samme probate Middel, som i lignende Tilfælde benyttedes af de forenede Riger selv, have staaet beredt for os, nemlig at give efter og finde os i det Uundgaaelige. Der har formeentlig ikke været flere end tre Kollisioner af Betydenhed i den hele Periode, nemlig i Sagen om Opgjøret med Danmark samt Bodøsagen, begge i de første Aar efter 1814, — og den kurieuse Skibshandelaffære i 1825, da Karl Johan havde fundet paa at sælge svenske Krigsskibe til sydamerikanske Provinser, som befandt sig i aaben Insurrektion mod Spanien. I de to første Tilfælde maatte Norge betale, og i det sidste maatte Sverige med store Opofrelser bøde for det stedfundne Brud af Folkeretten; det var ved denne Leilighed at Metternich skrev til sin Ven Gentz: «Je ne suis pas trop faché de la chose; car elle contribue à hâter la *maturité* de Charles Jean» — vistnok ret betegnende for den ringe Tillid, de absolutistiske Regjeringer endnu dengang nærede til den gamle Republikaner, og hvorlidet han maaske specielt behagede Wienerhoffet paa Grund at særlige Minder. De i 1863 for begge Riger fælles stedfindende Vanskeligheder med Hensyn til den

Digitized by Google

tysk-danske Tvist løstes jo ligeledes uden Krig og med ikke ringe Tab, om end dette just ikke var af pekuniært Slags. Ikke i noget af alle disse Tilfælde synes de forenede Rigers ved Unionen bevirkede større militære Kraft at have frembragt noget nævneværdigt bedre Resultat, end om der blot havde været Tale om det ene af dem; tvertimod sees der at have været Krigsfare, som vilde have været undgaaet, om hvert Rige kun havde havt at tænke paa sig selv. Den store Unionen vedhæftende Skrøbelighed, at det ene Land pligter i paakommende Tilfælde at ofre Blod og Velfærd, uden at besidde noget Middel til at hindre det fra at begaa Uret, viser sig ret skarpt ved at see hen til den nysnævnte Skibshandelssag. Hvis det ikke havde lykkets Karl Johans svenske Raadgivere, som det syntes med megen Møie, at faa ham overtalt til at give efter, vilde udentvivl Tvangsmidler være bragte i Anvendelse af Stormagterne og disse, Blokade t. Ex. eller Opkapring af Skibe, kunde selvfølgelig fuldkommen folkeretlig være rettede ligesaa godt mod Norge som mod Sverige. Der vilde ogsaa i ethvert Fald, hvis det kom til Krig, have paahvilet det norske Storthing en formel Forpligtelse til at bevilge Millioner og berede Landets Ruin, alt for at støtte den uden norske Myndigheders Vidende og Villie begaaede Uret. Den seneste Uenighed med Spanien — om Spritsagen — fører ligeledes til lidet trøstelige Ræsonnements om,

Digitized by Google

hvad der kunde være skeet, hvis Sverige ikke havde villet finde sig i, hvad det ansaa for Krænkelse af dets Ret. — Der behøves heller ikke stor Fantasi for at tænke sig norske Foretagender, som kunde bringe svære Uleiligheder. Vore religieuse Fanatikere paa Vestlandet t. Ex., som for nogle Aar siden i Betragtning af Dansens Syndighed mishandlede og bortjoge en stakkels dansk Dansemester, vilde godt kunne tilveiebringe en casus belli ved at gjentage Experimentet mod en Stormagts Undersaat, forudsat at den da fungerende norske Regjering fandt det absolut stridende mod sin Partiinteresse at gjøre Undskyldning og give klækkelig Erstatning. Ogsaa i andre Unioner, deriblandt Nordamerikas, er vistnok i nogen Grad den Ulempe forhaanden, at der i den enkelte Stat kan begaaes Uregelmæssigheder mod fremmede Stater eller deres Borgere, uden at Centralmagten kan hindre dem eller tvinge Vedkommende til at gjøre Afbigt; men der existerer da idetmindste en Centralmagt, og denne raader over Unionsfinantser, saa at den kan byde Godtgjørelse i Penge. — Det skal forresten erkjendes, at selv den her paapegede Særegenhed ved den bestaaende Union er ikke aldeles uden Fordele; den kan forsaavidt virke til det Gode, at om det ene Rige har begaaet en Daarskab og Uveir i den Anledning truer udenfra, eller det har lidt en Uret, som vækker dets Harme, maa Tanken om Associéens Utilbøielighed til at drages med

Digitized by Google

ind i Uleiligheden afgive en kraftig Spore til i yderste Grad at bestræbe sig for at faa Sagen bilagt. Vore Fredsvenner, hvoriblandt findes Uvenner af Unionen, burde mærke sig dette, at den nemlig paa denne Maade just i sin Svaghed, ved sin Mangel paa Organisation, afgiver en ikke ueffen Garanti for de Styrendes Fredsommelighed, medens den Beskyttelse, som kan gives ved Udfoldelse af Militærmagt, maa forblive ret indskrænket, blandt andet fordi det i begge Lande mægtige Bondedemokrati ikke lader sig bevæge til nogen energisk Interesse for Udviklingen af Forsvarsvæsenet.

Har det saaledes vel sin Rigtighed, at den Styrke og Beskyttelse, som Unionen har givet ligeoverfor Udlandet, neppe var af særdeles stor Betydenhed, tør ogsaa i denne Betragtning findes en Støtte for den Anskuelse, at det vilde have været ret heldigt, om Sverige i 1814 havde renunceret paa Unionstanken. Hvem veed, om ikke isaafald den politiske Forbindelse mellem Sverige og Norge nu vilde have været nærmere end den er; om ikke nogle Decennier efter hiint Aar under den skandinaviske Bevægelse Hjerterne vilde have været varmede og modnede saavidt, at de havde længtes efter noget mere Positivt end hvad der nu haves; man vilde ialfald ikke da havt de Minder om Uret, Blodsudgydelse og Udsultning, som nagede ved Roden af den bestaaende Union.

Ligesom de med denne sidstnævnte forbundne

Digitized by Google

Fordele have været skildrede med lidt overdrevne Farver og nogle af dem bortfalde for en nøgtern Betragtning, saaledes har der ogsaa nu og da vist sig en Tilbøielighed til for stærkt at understrege nogle af de Ulemper, som vilde blive en Følge af dens Opløsning. Naar det har været sagt, at vore Udgifter til Militæretaterne, til Befæstninger osv. maatte nødvendigvis blive større end for nærværende, maa Saadant til en vis Grad erkjendes at være rimelig Tale, hvis Militærbudgetterne hidtil havde været afpassede efter Forsvarsvæsenets virkelige Behov; men det have de jo vitterligen ikke været. Man er derimod hos os i Praxis snarere gaaet ud fra den Forudsætning, at den eventuelle Fiende vilde venligst tage Hensyn til de berømmelige «lokale Forholde» og ikke sende større Krigsmagt imod os end en saadan, som vi kunde antages nogenlunde at kunne magte. Og ligeledes vilde vi nok forholde os, hvis Unionen ikke existerede. Vi vilde kanske endog spare end yderligere paa denne Konto, fordi der da ikke længer vilde kunne anbringes det hidtil hyppige Argument, at selve Unionsforholdet medfører en Forpligtelse til at bidrage noget Klækkeligt, — hvad ialfald ogsaa en vis Anstandsfølelse ligeoverfor Broderlandet paabyder. Den demoraliserende Forsvarsnihilisme vilde trives desto bedre, jo mere vor yderlige Svaghed blev uomtvistelig. Hvad specielt angaar Krigsfare fra Sverige, tør antages, at den siden — naturligvis forudsat at Opløsningen

Digitized by Google

var foregaaet fredeligen — ikke vilde være større for os, end den har vist sig at være for Danmark, hvilket Land vistnok slet ikke har tænkt sig nogen Nødvendighed af Foranstaltninger til Forsvar mod denne sin bedste Ven. Baade i Norge og Sverige vilde da som nu den Overbevisning være levende, at Krig imellem dem vilde være den yderste Daarskab og kun være til Nytte for Fremmede.

Mere betydningsfuld er en anden Bemærkning, som har været fremsat om Unionens Nytte og altsaa om det Betænkelige ved at opløse samme; denne hefter sig til selve Karakteren af vor Statsforfatning. En temmelig grundig og ikke lystelig Erfaring har stadfæstet, hvad en og anden Theoretiker allerede forlængst havde udtalt, at de konservative Garantier, som Grundloven byder, vare utilstrækkelige, men at den Spire til Udartning, som saaledes var tilstede, gjennem Aarrækker ikke kom til rigtig frodig Vext, fordi Autoritetsprincipet styrkedes ikke alene ved den Respekt, som Kongernes, først og fremst Karl Johans, Personligheder vidste at indgyde, men ogsaa ved Afglandsen af deres magtfulde Stilling i Broderlandet. Bevidstheden om denne forøgede heelt naturligen deres Anseelse ogsaa paa vor Side af Kjølen. Dog Saadant kunde vel noget forsinke men ingenlunde aldeles standse Virksomheden af de Drivhjul, der arbeidede i det af Grundloven igangsatte Maskineri, og navnlig ikke neutra-

Digitized by Google

lisere de Kræfter, der førte til Svækkelse af Kongemagten. Efter en længe vedvarende, om end meer og mindre jevn, Tilbagevigen af denne kom som bekjendt, nærmest gjennem Misbrug af de uheldige Bestemmelser om Rigsrettens Organisation, Katastrofen af 1883—1884 og som Følge deraf «den nye Statsskik». Medens den politiske Moral ved de da stedfundne hæslige Begivenheder led en Skade, som først seent vil blive forvunden, blev den Tyngde, som Kongemagten var istand til at lægge iveien for Masseherredømmets Indbrud og for de bag de kritikløse Masser staaende Lederes Vilkaarlighed, saaledes afsvækket, at Virkeevnen nu er temmelig ringe, hvad enten Unionen fortsættes eller ikke.

Her kan ogsaa være passende at ytre nogle Ord om den undertiden i Norge hørte Ytring, at Unionen henhører blandt Grundlovens Principer og altsaa ikke kan ophæves. Dette er visseligen urigtigt og bør ikke paastaaes af nogen Norsk. Statsforfatningens Principbestemmelser fandtes allerede i Syttendemaigrundloven, som ordnede Forholdet mellem Statsmagterne; og disse forbleve væsentligen de samme ogsaa efter de af Novembergrundloven foretagne Lempelser. Det vilde være ret ydmygende for Norge, om Unionen hos os skulde være rodfæstet ikke alene i Grundloven men ogsaa i dens Principer, medens den i Sverige hverken er det Ene eller det Andet. Dette vilde endogsaa føre til, at om Sverige foreslog dens

Digitized by Google

Ophævelse, vilde vi ikke kunne lade os nøie med at begjære Betænkningstid i Henhold til Rigsaktens § 12, men vi maatte sige absolut nei, og saaledes paa den erbarmeligste Maade hænge os fast i de Svenskes Frakkeskjøder.

Noget andet er det, at vi burde anvende vore bedste Overtalelsesgaver for at formaa vore svenske Brødre til at frafalde Begjæringen. Thi vel ere begge Riger ikke siamesiske Tvillinger, saa fast sammengroede, at de ikke kunne komme fra hinanden, om de end nok saameget ønske Adskillelse; men det vilde være en ansvarsfuld Gjerning uden overordentlig trængende Foranledning — hvilken ingenlunde foreligger — at afbryde den snart hundredaarige Forbindelse og begynde en vildsom Fart udenfor de Linier, som Begivenhedernes Logik har udstaget for os.

Det maa ogsaa erkjendes, at om end just ikke Unionen hidtil har ydet os stor Beskyttelse mod Forurettelser fra Udlandets Side, følger ikke deraf, at den ogsaa for Fremtiden vil forsaavidt være uden synderlig Gavn for os. Den nærmest forestaaende Krigsfare er jo at befrygte fra Sammenstød mellem Middeleuropa og det østlige Keiserdømme med dettes republikanske galliske Venner; og det er (trods de lidet opmuntrende Oplevelser i 1885) fastslaaet i den offentlige Mening baade i Norge og Sverige, at det Bedste for begge vil være Neutralitetens Bevarelse af yderste Evne. Man vil altsaa søge at forebygge

Digitized by Google

og i Tilfælde tilbagevise Krænkelser af samme; men at Bestræbelser af den Art ville have bedre Udsigt til at lykkes for begge Rigers forenede Autoritet end for et enestaaende Norge, er vel temmelig paatageligt. Udenfor det her paapegede Forhold vil, saalænge som baade Norge og Sverige ere bestemte paa ikke at kjæmpe undtagen til Forsvar af Selvstændigheden og af Territoriet, Krigsfare kun opstaa, naar man vil undertvinge eller sønderlemme den skandinaviske Halvø. Men just i denne Henseende er formeentlig Norge nærmere truet end Sverige, som allerede forlængst har tabt sine udeliggende Provinser og saaledes nu neppe frembyder noget specielt Tillokkende, medens derimod Norge just besidder en saadan Landsdeel og altsaa maa have stor Interesse af i paakommende Tilfælde at kunne kræve Bistand fra Broderfolket.

Naar Spørgsmaalet om Udenrigsstyrelsen løses paa en tilfredsstillende Maade, vil der haves tabula rasa, og Veien for en heldig Udvikling vil derefter ligge aaben, medens Erindringen om begaaede Misgreb og disses uheldige Følger forhaabentlig vil tjene til Advarsel for Fremtiden. Vistnok vil man have Grund til at sørge over den megen tabte Tid og de i denne forspildte Chancer samt fremfor alt over den stedfundne Forringelse af det mellem Rigerne bestaaende Bindemiddel, Kongemagtens Styrke; men man vil kunne forudsætte, at hvad der dog endnu er

Digitized by Google

tilbage af dennes Indflydelse bliver anvendt med Forstand. De bitre Følelser fra 1814 og de nærmeste Aar derefter ville da forlængst være glemte, og Nationalhadet, om der overhovedet har existeret noget saadant,* vil være ophørt, medens Unionens Princip har været med Pietet bevaret i Nationens Bevidsthed som aldeles sundt og heldbringende. Det vil da saaledes nok kunne haabes, at engang — i næste Aarhundrede — begge Nationers Sind vil saavidt bøie sig sammen, at en virkelig Union kan komme istand, en Union, hvori der ikke, saaledes som i den nærværende, kan tvistes om der egentlig existerer nogen Unionskonge og Unionsregjering, eller om Unionskronen kun er lig dens Symbol i Unionens Vaabenskjold, blot svævende over de kronede Rigsvaabener som et Ornament med tilheftet elegant Draperi, men hvori den fælles Kongemagt som saadan har en virkelig udpræget Betydning,

* I ældre Tider, i Middelalderen, vare Normænd og Svenske i Almindelighed gode Venner; vistnok forandredes Stemningen under Paavirkning af de barbariske Krige i det 16de, 17de og lidt ind i det 18de Aarhundrede, men i den følgende humanere og forholdsvis fredeligere Periode blev Forholdet mellem Folkene igjen meget bedre og vel endog ret nabovenligt. Det har sin Interesse i Christian Fredriks Dagbogsoptegnelser at see, med hvilken Fyrighed han taler om Nationalhadet som en Hindring mod Foreningen under Karl Johan, medens han glemmer det, hvor han drømmer om selv at blive valgt til svensk Thronfølger.

Digitized by Google

en Funktion, reguleret ved en Unionskonstitution. Lad os haabe, at den Tid vil komme til Held for begge Folk. Men vel er det muligt, at Bestræbelser i den Retning da komme for seent; det kan være, at det tzariske Autokrati opsluger os eller at vi, for at redde os fra dette, søge Indlemmelse paa hæderlige Vilkaar i vore germaniske Frænders stolte Keiserrige; kan ogsaa være, at Socialismens eller Anarkismens Bølge overskyller Alt.

De blandt vore Republikanere, som ikke ere Dyrkere blot in abstracto af sin politiske Troesbekjendelse, ere konsekvente naar de ønske Unionens Ophævelse; thi de kunne ikke fornuftigvis vente at faa arrangeret noget Slags republikansk Føderation med Sverige, ligesaalidt som de ville have Grund til Frygt for, at Norge kommer til at beholde den monarkiske Forfatning, hvis det bliver staaende alene. Det republikanske Væsen smigrer Folkemassernes Lighedsinstinkter; og for den overfladiske Betragtning, den eneste for hvilken Mængden er tilgjængelig, er denne Regjeringsform, hvori der ikke er Plads for «Kongeløn», baade den sparsomste og i andre Henseender behageligste; den stemmer jo ogsaa med, hvad man har i det lykkelige Amerika; under disse Omstændigheder er man døv for enhver Oplysning om, hvorledes den i Virkeligheden fordetmeste fører til svære Omkostninger, til Korruption samt Ufred og Spektakel. Og desuden vilde

Digitized by Google

det, efter hvad Erfaring andetsteds viser, neppe være muligt at finde nogen af fyrstelig Herkomst villig at modtage Kronen i et saa opagiteret Land med dets gjennem abnormt Rigsretsstel og ditto parlamentarisk Udvikling udaf Lave komne Konstitutialisme, saameget mindre som det kun vilde have en efter almindelige europæiske Begreber yderst mager, næsten latterlig ringe, Civilliste at byde, for hvilken vel derhos neppe Stormagter vilde findes villige at garantere, saaledes som Tilfældet var ved det sidste Thronskifte i Grækenland. Og har vi først en norsk Republik, naturligvis i Nydelse af voldsomme Valgkampe og Partikrangel samt jevnligen paa Anarkiets Rand, vil det ikke vare længe til den store østlige Nabo banker paa Grændseporten og, hvad enten han faar Tilladelse eller ikke, aabner den for kanske først at erholde sig «overladt» en Havn eller to, men i ethvert Fald meget snart at «gjenoprette Ordenen» i den øvrige Deel af Landet. Det er som bekjendt just turbulente Republiker med oprevne Partiforholde, Rusland ønsker i sin Nærhed. Sin Smag for Saadant viste det allerede i forrige Aarhundrede i Polen, idet den «store» Katharina, tilsammen med sin aandsbeslægtede og i politisk Moral temmelig jevnlige Samtidige, den ligeledes store Preusserkonge Frederik den anden, af Omhu for «Friheden» i det nævnte Land garanterede dets halvanarkiske Konstitution og derved banede sig Vei til at sønderlemme det; ogsaa var det

Digitized by Google

dem, som garanterede Sveriges Regjeringsform af 1720 og bidroge Sit til at bringe dette Land i saadan Tilstand, at Kongen nogen Tid derefter fandt at kunne i et Brev til sin Søster, den svenske Dronning Lovisa Ulrika, betegne Nationen som «dégradée». Ved saadanne Gjerninger lagde de Grundlaget til den intime Forbindelse, som med enkelte Afbrydelser har vedvaret lige ned til vore Dage, og hvis Hovedøiemed var at bemægtige sig saameget som muligt af deres Naboers Eiendom. Resultatet af dette «taarnhøie» Venskab blev glimrende, idet begge Stater arbeidede sig op til at blive de mægtigste paa Kontinentet. Preussen blev snart træt af at kokettere med liberale Fraser, eller forbeholdt sig at opbevare dem til senere Brug inden Tysklands Omraade; men Rusland syntes, medens det vedblev at speide til alle Sider efter nyt Bytte, blandt de forskjellige Midler, som fandtes anvendelige til at forberede Anfald paa dets Naboer, med en ret grusom Ironi tilbøieligt til først og fremst at fremhæve sin Kjærlighed for deres «Frihed». Det var saaledes ved at skaffe Bojarer og Andre i flere Balkanlande Ret til selv at vælge sine Fyrster, at det tilveiebragte for lang Tid uendelig Forvirring; og i den allerseneste Tid har fornemmelig Serbien nydt godt af russiske Gunstbevisninger, — et Land som maa specielt interessere os, fordi Smaabønder der som her danne et særdeles væsentligt Element i Befolkningen og deeltage med Iver i den politiske

Digitized by Google

Bevægelse under Ledelse af interesserede Politikere. Vistnok skal der være den Forskjel, at medens Serbien oversvømmes af russiske Agenter, officielle og ikke officielle, haves hos os kun af det førstnævnte Slags, nemlig Konsulerne; hvorlænge denne Forskjel vil vedblive, er naturligvis skjult for vore Blikke. Vi vide kun, at Rusland allerede forlængst havde den Skik at sende Sværme af Agenter ind i de Lande, i hvilke det meente at have specielle Interesser, selv om disse vare temmelig fjerne. Saaledes blev det allerede i Begyndelsen af Tyveaarene, da Karbonarierne vakte nogen Uro i Italien, konstateret, at talrige af Rusland betalte Personer der fandt Beskjæftigelse; og ingen ringere Autoritet end Metternich klagede i et Brev af Oktober 1825 over, at «la grande quantité d'agents et de bavards, que la Russie entretient à l'étranger, se trouvent tous placés sur le terrain libéral». Forskjellige Tegn og Mærker tyde hen paa, at Ruslands ledende Mænd allerede i en vis Grad have vendt sin Opmærksomhed hen paa os; vore radikale Foregangsmænd skulle være Gjenstand for Velvillie i Moskau og Petersburg.

Det forholder sig nemlig endnu ikke med Rusland saaledes som med Preussen, der ifølge det Bismarckske Udtryk nu er «mæt», ialfald indtil videre. Tvertimod er dets Appetit snarere blevet yderligere skjærpet ved dets umaadelige Udvidelser i Asien; og siden dets Naboer sønden-

Digitized by Google

for Østersøen fik istand etslags Skranke imod det lige ned i Tyrkiet, har det vistnok deri nogen Opfordring til at vende sine Øine mod det kun altfor aabne Nordvest, hvor det allerede tidligere har holdt saamange gode Maaltider. Vi maa derhos erindre, at man i Petersburg ikke mangler Material til at yppe Klammeri med os, naar det findes forgodt; Lappevæsenet, Kvænernes Nationalitetsforholde, Fiskerierne, Grændsespørgsmaale, Særegenhederne ved Russehandelen etc. afgive temmelig bekvemme Anledninger til at opelske Differenser, og Paaskud for at gaa os ind paa Livet ville saaledes altid ligge rede eller med korteste Frist kunne skaffes tilveie. Derhos haves jo gamle Minder, f. Ex. om Garantitraktaten af 1855 og Avisfortællingerne om kongelige Ytringer af politisk Interesse ved enkelte Leiligheder. At alt Saadant er, forsynet med Kommentarer, anbragt i vedkommende Dossier i det keiserlige Udenrigsministeriums Archiv — eller for at tale med en svensk Forfatter «antegnet paa sit Sted i en sort Bog», kan ikke betvivles; og man faar gjøre Regning paa, at disse Dokumenter ville blive fremtagne og drøftede, om ikke før, saa dog sikkert nok naar vi have faaet Republiken istand. Det russiske Kabinets Planer ere i Almindelighed — og som det synes temmelig upaavirkede af de enkelte Imperatorers personlige Karakter — beregnede paa en lang Fremtid; og man har oftere seet, at det veed at vente, indtil Konjunkturerne

Digitized by Google

i Europa stille sig saaledes, at det kan gjøre sine Kup uden at risikere synderlig Hindring udenfra; men naar saaledes Tidens Fylde er kommet, naar det seer en Frugt moden for Høsten, veed det at gribe efter den med Energi og Snarraadighed, uden at føle sig i nogen særdeles Grad besværet af Samvittighedsskrupler. Bliver Norge Republik og Kongehuset resignerer, vil maaske ogsaa den Anskuelse komme frem, at Keiserrigets Hersker som «héretier (eller som det endog undertiden heder successeur) en Norvège» har en ganske aparte Kaldelse til ikke at anerkjende denne nye Ordning. Han vil ialfald da ingen Betænkelighed have i Anledning af de i 1812 ligeoverfor Dynastiet Bernadotte overtagne Forpligtelser. Vistnok har det, og det vel ogsaa med god Grund, været ytret, at dette ligened fra Tiden før Kalmarunionen stammende Krav ikke i sig selv har stor Betydning og allermindst, naar det hidrører fra den holstein-gottorpske Linie af det oldenburgske Huus, af hvilken Linie Keiserfamilien er en Gren; men foruden at denne naturligvis med Lethed for nogle Rubler kan faa paa sig overført de Rettigheder, som andre maatte mene at have, maa det erindres, at Rusland er ganske vant til ikke alene at fremsætte særegne Fordringer, besynderlige Traktatfortolkninger og deslige, men ogsaa at skaffe dem praktisk Gyldighed; thi de svageste Argumenter faa en egen Kraft, naar der bag samme fremglimter to Millioner Bajonetter eller

Digitized by Google

mere. En af vore Digtere har meent, at hvis vi ret komme i Knibe, ville vi endda have den Tilflugt at raabe over til Storbritanien efter Bistand; men desværre har Erfaring lært, at dette Land, under de uendelig komplicerede Forholde, hvorunder det lever, taaler overmaade meget heller end at indlade sig i Krig med sin vældige Rival, som saaledes nu endogsaa, trods gjentagne Konventioner om Begrændsning af dens Interessesfære i Asien, staar lige ved Indiens Porte.

Hvorom alting er, eet er sikkert nok, og det er, at Russerne, hvis de faa fast Fod i Norges Land, ville indføre skrapt Regimente; ubarmhjertig Soldaterudskrivning for Tjeneste med strengeste Disciplin paa fjerne Slagmarker til Underkuelse af andre Folkeslag vil med andre moskovitiske Herligheder ikke længe lade vente paa sig. Ligeledes er det utvivlsomt, at de radikale Herrer, som nu sødeligen tale om Fred med den nordøstlige Nabo, «med hvem vi ikke have noget udestaaende», ville see de blide Smil forandre sig til barske Miner og, hvis de ikke kaste sig ned paa Maven i byzantinsk Tilbedelse overeensstemmende med, hvad før dem utallige Republikanere i andre Lande have gjort, ville finde sig stillede for det Alternativ enten i Hast at emigrere mod Vest eller at blive transporterede ret langt østerpaa. Eventuelle Løfter til annekterede Lande om Friheder og Privilegier have formeentlig ifølge russisk Statsret (se blandt andet Finlands og Østersø-

Digitized by Google

provinsernes Skjebne) kun Betydning for den Tid, der findes passende som Forberedelse til Indforlivelse i det store Hele; og den, som afgjør, hvor lang denne Tid skal være, er Selvherskeren omgiven af hans slaviske og tartariske Raadgivere.

Jeg tror, at enhver fornuftig Mand ved nogen Eftertanke vil komme til at dele den her fremsatte Anskuelse, at hvis Norge udtræder af Unionen — hvad enten paa lovlig Maade med Sveriges Samtykke eller ulovligen gjennem Brud af Rigsakten —, vil det blive Republik og efter al Sandsynlighed noget senere russisk Provins.

* * *

Førend nærværende lille Skrift lagdes under Pressen, er der inden den svenske Regjering og officielle Kredse i Sverige faldet Ytringer, ifølge hvilke man nu der er bleven villig til at indgaa paa den Tanke, at Udenrigsministerspørgsmaalet skal ordnes paa Ligestillethedens Grund; hvilken Ordning haabes at kunne tilveiebringes ved gjensidig Imødekommen. Blandt de to Alternativer, fælles Udenrigsministerium og særskilte Udenrigsministerier vælges med Bestemthed det første, idet overhovedet Fællesskab paa det diplomatiske Omraade antages at være et Vilkaar for den bestaaende Forening. Der sees saaledes i den allersidste Tid i Sverige at være gjort et betydeligt

Digitized by Google

Skridt fremad, saa at man nu inden Styrelsen er naaet omtrent til det Punkt, hvorpaa den første Unionskomite og den norske Regjering befandt sig for omtrent halvhundrede Aar siden; og den saaledes stedfundne Meningsforandring fortjener i høi Grad Anerkjendelse, om der end paa flere Hold haves Grund til Beklagelse over, at den ikke allerede fandt Sted for to Aar siden, da en svensk Protokoltilførsel undergravede en norsk Høireregjerings Existence, eller ialfald i Sommeren 1892. Som Koncession betragtet vil den dog antageligen friste samme uheldige Skjebne, som timedes de tidligere Koncessioner, der ikke holdt Skridt med den norske offentlige Mening, men kom hinkende bagefter. Et Udkast, bygget paa Ligestillethed og fælles, svensk eller norsk, Udenrigsminister, ansvarlig i begge Riger, vilde vistnok nu i Sverige trods formidabel Modstand fra derværende Konservative vinde flere Stemmer for sig end i 1847, da et saadant der bortlagdes med Foragt; men derimod vilde meget færre nu være at opdrive i Norge end dengang. Inden det norske Folk er vidt udbredt den ogsaa af nærværende Forfatter tiltraadte Mening, at der ligesaalidt i den bestaaende Statsforbindelses Natur som i de mellem Rigerne trufne Overeenskomster findes nogen Begrundelse af den i Sverige endnu fastholdte Hævdelse af fælles Udenrigsministerium som et af Unionens Vilkaar; og da intet nyt Argument vides at være fremsat

Digitized by Google

for samme, er heller ikke her Foranledning til at udtale sig yderligere end i det Foregaaende skeet for den Anskuelse, at det Simpleste og Naturligste, noget hvorom alle skulde kunne forene sig med Lethed, naar de blot ligefrem og uden Fordom vilde see Forholdene som de ere, vil være at Hans Majestæt Kongen opretter et norsk Udenrigsministerium og paalægger den norske Statsminister i Stockholm at overtage dets Forretninger. Selv for dem, som foretrække en Fællesminister, vil det vist være usmageligt nu igjen at faa en Unionskomite, altsaa No. 3, til at drøvtygge de gamle Spørgsmaale fra Fiirtiaarene, kun med Udsigt til en yderligere Udskydelse af den endelige Ordning i en uvis Fremtid — kanske ad calendas Græcas —. Det er vel muligt, at et Fællesministerium som det omtalte vilde være et Forsøg værdt, dersom dette kunde anstilles med Forbehold at ombytte den nye Indretning med særskilte Ministerier, dersom den i Praxis viser sig at være uheldig; men det vilde dog være formeget forlangt, at Sverige skulde gaa ind paa Saadant og følgelig endogsaa forandre sin Regjeringsform, blot for at muliggjøre Experimentet.

Slutteligen anmodes Enhver, som finder det besynderligt for to Lande som Norge og Sverige at have hver sin Udenrigsminister, om kun ret at betænke: 1) at Foreningen saadan som den er, uden Fælleslovgivning og uden Fællesadmini-

Digitized by Google

strationer, men dog med Forpligtelse eventuelt at gaa sammen i Krig, er enestaaende i Verden; 2) at der ingensomhelst Mulighed er for at bevæge Normændene til at indgaa paa en Union i sædvanlig Forstand, det vil sige med Fællesanliggender, Fællesparlament, Fællesadministrationer; 3) at særegne Forholde naturligen udkræve særegne Regler og Former; 4) at ved yderligere Udsættelse af det endelige Opgjør — hvis Opnaaelse ad den nu i Sverige paatænkte Vei er meget usandsynlig — kun hver Dag forøger Antallet af vore Unionsfiender og Republikanere; hvorimod disses bedste Vaaben vil rives dem af Hænderne ved at Stridsæmnet bortfalder.

I en Tid som den nærværende, hvori Saameget af den meest indgribende Betydning for Folkets Velfærd trænger sig frem til Overveielse og Afgjørelse, er det saameget mere ønskeligt, at et Spørgsmaal som det hvorom her handles snarest muligt skaffes ud af Verden.

Digitized by Google

Digitized by Google

89092526136

b89092526136a

Digitized by Google

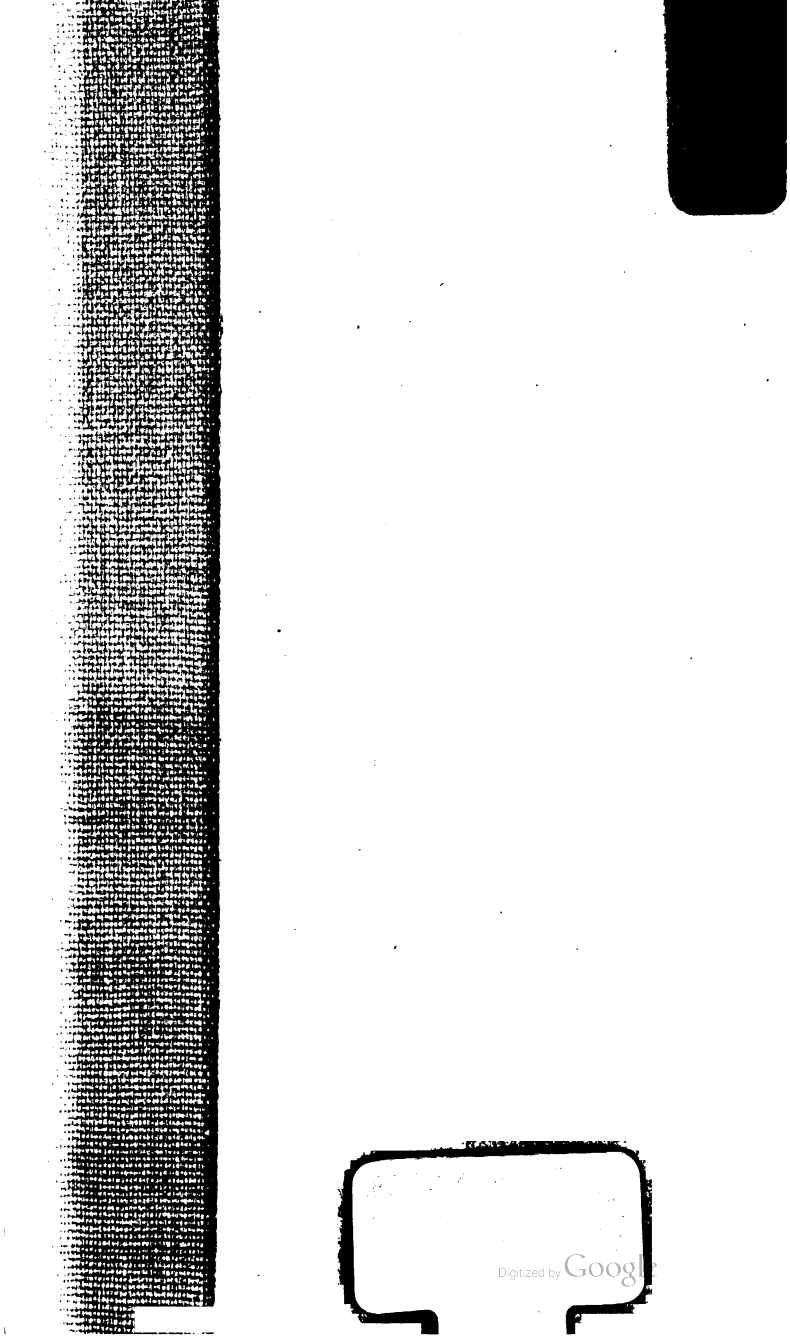
Digitized by Google

89092526136

B89092526136A

ıa vort forlag er tidligere udkommet:

HVOR LIGGER FAREN FOR UNIONEN?

AF

EN NORDMAND.

Pris kr. 0,30.

H. Aschehoug & Co.

Digitized by Google